

Právní a sociální hlediska domácího násilí

Martin Lejčar

Bakalářská práce
2014-02-11

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martin LEJČAR**
Osobní číslo: **H118170**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Právní a sociální hlediska domácího násilí**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynu obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

- výklad pojmů, podstaty a některých znaků domácího násilí;
- pomoc obětem domácího násilí;
- rozdělení rolí sociální pracovník, policista;
- řešení problémů a předcházení domácího násilí;
- závěrečná doporučení pro praxi.

Součástí práce bude provedený výzkum, zaměřený na spolupráci sociálních pracovníků a policistů u případů domácího násilí.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DeVito, Joseph A. Základy mezilidské komunikace. Praha: Grada, 2001.

Máhlpachr, P. Sociální patologie. IMS. Bonny Press. 2010.

Olejníček, A. Výcvik asertivního jednání. IMS. Bonny Press. 2003.

Tkáč, J. Základy psychiatrie. IMS. Bonny Press. 2008.

Vágnerová, M. Vývojová psychologie I. II. Praha: Karolinum, 2005-7.

Vízdal, F. Základy psychologie. IMS. Bonny Press. 2009.

Další literatura bude průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

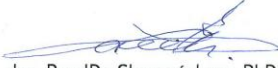
Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

MARTIN LEJČAR

Jméno, příjmení studenta

V Brně 14. 3. 2014

Přímý podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užití-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem mé bakalářské práce jsou právní a sociální hlediska domácího násilí. Na úvod bude seznámení s teorií, kde bude blíže vysvětlena stručná charakteristika domácího násilí. Dále se pokusím vysvětlit druhy, formy, příčiny vzniku násilí a následné důsledky tohoto jednání. Dalším obsahem je analýza současných právních předpisů pro pomoc obětem domácího násilí a zhodnocení efektivity stávajícího stavu. V neposlední řadě budou rozebrány možnosti pomoci obětem a k posílení jejich ochrany.

Klíčová slova: Domácí násilí, institut vykázaní, oběti domácího násilí, sociálně právní poradenství, děti a domácí násilí.

ABSTRACT

The topic of my thesis is legal and social aspects of domestic violence. The introduction is familiar with the theory of domestic violence, explained in a brief description. I will try to distinguish the types, forms, causes and consequences of this kind of violence. Another part includes an analysis of the current legislation helping victims of domestic violence and evaluation of the effectiveness of current situation. Finally, the possibility of assistance to victims and strengthening of protection is discussed.

Keywords: domestic violence, institute of reporting, victims of domestic violence, legal counseling, children and domestic violence.

Poděkování

Chtěl bych touto cestou upřímně poděkovat své rodině, která mi byla po celou dobu mého studia velkou oporou. Dále bych chtěl poděkovat PhDr. Aleně Plškové za vedení mé práce a užitečné rady při jejím zpracování.

Přání zmýlit se a utéct leží blízko vedle sebe. Když chcete prchnout před tím, co právě je, prcháte před svým životem. Váš život vás potřebuje tady a teď.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG, jsou totožné.

Martin Lejčar

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ	12
1.1 HISTORIE DOMÁCÍHO NÁSILÍ	13
1.2 ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	14
1.3 DRUHY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	15
1.4 DOMÁCÍ NÁSILÍ A JEHO MÝTY.....	16
1.5 OBĚŤ A PACHATEL.....	19
2 PRÁVNÍ ÚPRAVA DOMÁCÍHO NÁSILÍ	23
2.1 ZÁKON Č. 135/2006 SB., O OCHRANĚ PŘED DOMÁCÍM NÁSILÍM.....	23
2.2 OCHRANA OBĚTÍ TRESTNÝCH ČINŮ.....	24
2.3 OBČANSKÝ ZÁKONÍK.....	25
2.4 OBČANSKÝ SOUDNÍ ŘÁD.....	26
2.5 ZÁKON O SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ	27
3 TRESTNĚ A SPRÁVNĚ PRÁVNÍ ÚPRAVA DOMÁCÍHO NÁSILÍ	28
3.1 TRESTNÍ PRÁVO A TRESTNÍ ŘÁD	29
3.2 PŘESTUPKOVÉ PRÁVO A DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	32
3.3 DOMÁCÍ NÁSILÍ V SOUVISLOSTI SE ZÁKONEM O POLICII.....	34
3.4 POSTUP POLICIE PŘI ŘEŠENÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	36
4 INSTITUT VYKÁZÁNÍ	38
4.1 VYKÁZÁNÍ.....	38
4.2 POMŮCKA PRO POLICII SARA DN.....	40
4.3 SITUACE PO VYKÁZÁNÍ.....	41
4.4 SOCIÁLNÍ POMOC OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ	46
II PRAKTICKÁ ČÁST	51
2 VÝZKUMNÁ ŠETŘENÍ	52
2.1 REPREZENTATIVNÍ VÝZKUM.....	53
2.2 STATISTIKA – ŽENY OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ ZA ROK 2012	55
2.3 KAZUISTIKA	63
2.4 ZÁVĚREČNÉ VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	67
ZÁVĚR	69
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	70
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	72
SEZNAM PŘÍLOH	73

ÚVOD

Kriminalita se určitým způsobem dotýká každého z nás. I když se s kriminálním činem neseznamujeme osobně, jistě víme, že kolem nás již tuto zkušenost někdo má. Pro některé lidi znamená taková zkušenost pouze menší nepříjemnost, ale mnoho dalších lidí trpí vážnými a dlouhodobými následky (zraněními, psychickými následky, citovou újmou atd.).

Uvnitř partnerských a rodinných vztahů dochází k rozmanitým variantám násilných incidentů. Ne všechny incidenty lze označit jako domácí násilí. Podstatu domácího násilí vystihuje pojem týrání, které činí soužití nesnesitelným. A co vlastně domácí násilí je? Dominujícím psychologickým znakem týrání je uplatňování moci a kontroly nad jinou osobou, v případě domácího násilí nad osobou blízkou nebo jinou žijící s násilnou osobou ve společné domácnosti. Problém domácího násilí nemůže vyřešit jedna osoba ani jedna instituce. Je za potřebí dobře vyladěné spolupráce institucí, která je doprovázena mezioborovou spoluprací dalších organizací (zejména poradenských, zdravotnických, sociálních, státních atd.). V širším slova smyslu lze za domácí násilí považovat veškeré násilí v rodině. V tomto smyslu je za násilné jednání považováno jakékoliv jednání negativně ovlivňující nebo poškozující oběť, narušující její psychickou stabilitu, osobnost a svobodu. Mýtus, že domácí násilí se týká jen sociálně slabších vrstev, je mylný, jelikož se vyskytuje ve všech společenských vrstvách, nezávisle na jejich vzdělání či ekonomické situaci. Rodina je základem společnosti a každého státu. Společnost se prvotně zaměřuje na hospodářské problémy a rodinu bohužel staví na okraj svého zájmu, a proto si myslím, že problematika domácího násilí patří mezi nejzávažnější.

V teoretické části mé práce se pokusím blíže vysvětlit stručnou charakteristiku domácího násilí. Dále se pokusím vysvětlit druhy, formy, příčiny vzniku násilí a důsledky tohoto jednání. V další řadě bych chtěl učinit přehled platné právní úpravy pro pomoc obětem domácího násilí a zhodnotit efektivitu stávajícího stavu. V praktické části se věnuji reprezentativnímu výzkumu, ve kterém se zaměřuji na oběti ženy domácího násilí, prováděného formou analýzy dat. Dále se věnuji obsahové analýze dvou případů. V této části popíšu cíl výzkumu, použité metody a zjištěné skutečnosti. Cílem této práce je vytvoření materiálu, který by sloužil těm, kteří se o této problematice chtějí dozvědět více. Celou touto prací jsem se snažil poukázat na fakt, že domácí násilí je závažný společenský problém, před kterým nelze zavírat oči.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ

Definicí domácího násilí je nespočet. Důkazem toho je česká i zahraniční literatura, ve které kolem tohoto pojmu panuje velká neshoda. V anglicky psané literatuře se používá výraz *domácí násilí* (domestic violence) a je jím chápáno násilí v partnerských vztazích. V německé literatuře převažuje výraz *násilí v rodině a domácnosti* (Gewalt in der Familie und Umgebung), kde je tento termín chápán jako násilí mezi partnery, mezi sourozenci a vůči dětem. V polské literatuře je nejvíce užívaným výrazem *násilí v rodině* (przemoc w rodzinie), který poukazuje na podobně široký pojem jako pojem německý. Dle americké asociace se využívá termín *rodinné násilí a zneužívání* (family violence and abuse). Tento výraz je popsán takto: „*odkazuje k činům fyzického týrání, sexuálního zneužívání a psychického týrání: chronické situace, ve kterých jedna osoba kontroluje nebo směřuje ke kontrolování chování jiné osoby: a zneužívá moc, která může mít za následek poškození nebo narušení psychického, sociálního, ekonomického, sexuálního nebo fyzického pocitu zdraví členů rodiny.*“¹

Pod pojmem domácí si můžeme představit různé formy úderů, kopů, hmatů, škrcení, strkáání, a neuvědomujeme si, že formy domácího násilí jsou i ekonomické, sexuální či psychické. Motívem násilí může být demonstrace nadřazenosti nebo demonstrace moci. Dochází k němu za zavřenými dveřmi, a proto je velmi latentní a hůře odhalitelné.

Obecně násilím rozumíme jakékoliv tělesné útoky, vyhrožování násilím nebo jednáním, působící újmu na fyzickém, psychickém nebo sexuálním zdraví. Jedná se o agresivní chování jednoho proti druhému, které směřuje k ublížení, poškození, poranění nebo zabití.

Ze statistik je patrné, že pravděpodobnost napadení či poranění v bezpečí domova rodinnými příslušníky je třikrát větší než pravděpodobnost napadení na ulici někým cizím.²

¹ BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, c2009, 92 s. ISBN 978-802-5454-220. s. 6

² NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, 527 s. ISBN 978-807-3573-775.

1.1 Historie domácího násilí

Domácí násilí bylo velmi dlouhou dobu považováno za věc soukromou, interní, kterou by se veřejnost nebo stát neměl zabývat. V oblasti domácího násilí na ženách předsudky vycházely také z jejich postavení v dřívějších dobách, kdy zcela podléhali vůli svého otce nebo manžela. Obrat však nastal s postupnou emancipací, poté, co bylo ženám uznáno právo na rovnoprávnost, a to v mnoha sférách života, jako je např. právo na vzdělání, právo volební, právo na rozvod, možná ekonomická soběstačnost atd.³

Až 20. století vedlo k odtabuizování problémů násilí v rodinách, a to včetně násilí páchaného na dětech. Zvláště pak během 70. - 80. let 20. století v USA byly zaznamenány případy a studie, které následně ovlivnily postoj evropských zemí a podpořily změny v rámci řešení problémů domácího násilí. V 90. letech se pak otevřela otázka násilí v rodině vůči mužům a seniorům.⁴

V České republice si tento jev získal pozornost až v 90. letech, kdy občanská sdružení a neziskové organizace začaly prosazovat aktivní přístup a rozvíjely celospolečenskou diskusi k problematice domácího násilí.⁵

V roce 2001 bylo provedeno šetření agenturou STEM pro Bílý kruh bezpečí. V roce 2003 proběhlo šetření v rámci Mezinárodního výzkumu násilí na ženách, který zpracoval Sociologický ústav AV ČR a Filozofická fakulta UK v Praze. Výsledkem výzkumu bylo zjištěno, že 38 % žen v České republice se setkalo s domácím násilím.

³ VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2 přeprac. vyd. Praha: ProFem, 2008, 244 s. ISBN 978-809-0362-673.

⁴ BURIÁNEK, Jiří a Jiří KOVAŘÍK. *Domácí násilí na mužích a seniorech*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006, 108 s. ISBN 80-7254-914-6.

⁵ *Domácí násilí v České republice* [online]. Domácí násilí. [cit. 3.5.2014]. Dostupné z [www: http://www.domacinasili.cz/files/uploaded/Archiv/index.html](http://www.domacinasili.cz/files/uploaded/Archiv/index.html) >

1.2 Znaky domácího násilí

Domácí násilí musíme odlišit od hádek a drobných domácích sporů a nemůžeme ho zneužívat proti druhé osobě nebo v rámci vyřizování si účtů mezi partnery. Proto musíme stanovit určité a jednotné znaky tohoto jevu.

Společné bydlení

Zde se jedná o osoby ve společné domácnosti, které jsou v příbuzenském nebo obdobném vztahu (druh, družka apod.), žijící ve společném bytě nebo domě, kdy ohrožená osoba nemá možnost toto bydlení opustit. Dále tyto osoby mají společný majetek, společné bankovní konto, společné přátele apod.

Dlouhodobost a opakovanost

Jednorázový násilný útok mezi partnery nemůžeme považovat za domácí násilí, ač jeho následky byly sebezávažnější. Domácí násilí tedy musí mít nějakou historii, pokračující tendenci a opakující se ataky.

Stupňující se intenzita

Útoky s každým dalším opakováním jsou silnější a agresivnější, slovní urážení přechází na útoky proti zdraví a v konečném důsledku může dojít k útokům proti lidskému životu. Zde můžeme hovořit o tom, že násilí *eskaluje*. Doba mezi jednotlivými útoky se postupně zkracuje. Rizikovým faktorem eskalace násilí je užívání alkoholu nebo jiných návykových látek.

Neměnnost rolí

Do neměnnosti rolí nemůžeme počítat takzvanou italskou domácnost, rvačky, hádky a různé domácí spory z toho důvodu, že se zde role střídají u obou stran, které se násilí dopouštějí. U domácího násilí musí být role neměnné, kdy jedna osoba je stále ohrožována a druhá je osoba násilná.

Skrytost

Domácí násilí je většinou skryté, odehrávající se za zavřenými dveřmi. To však není směrodatné, protože se může přenést i mimo domov, když se ohrožená osoba začne odpoutávat od násilníka.⁶

⁶ MUSELÍKOVÁ, Miroslava. *Právo v sociální oblasti*. Brno: Institut mezioborových studií, 2013. s. 178

1.3 Druhy domácího násilí

Domácí násilí je velmi nebezpečné jednání, které má neblahý dopad na oběti a ohrožené osoby. Je mnoho druhů a proto se zaměřím na ty základní uvedené mnohými autory.

Domácí násilí probíhá za zavřenými dveřmi, kdy aktéři jsou spjati závazky jako například citové pouto, děti, movitý i nemovitý majetek, společná konta, bydliště atd. Motivem domácího násilí je ukázat oběti svou moc a nadřazenost. Následkem tohoto jednání je strach oběti a neschopnost žít normální život ve společnosti. Oběť se pokouší stále ospravedlnovat jednání pachatele.

Základní rozdělení druhů násilí:

a) Fyzické násilí

Jedná se o přímé fyzické napadení, jako jsou rány rukou, kopání do oběti, škrcení, ohrožování oběti nějakou zbraní, nebo jiným předmětem ohrožujícím zdraví ohrožené osoby až po útoky směřující proti ohrožení života.

b) Psychické násilí

Způsobuje psychickou újmu u oběti a projevuje se ponižováním, urážením, obviňováním, vyhrožováním napadením a jiným jednáním ovlivňujícím psychiku oběti.

Násilník si tímto jednáním vynucuje ovládnutí oběti.

c) Sexuální násilí

Formou tohoto násilí je vynucování pohlavního styku nebo jiným sexuálním praktikám, různé sexuální napadání, zacházení s obětí jako se sexuálním objektem, nucení oběti k sexuálním aktům a jiným praktikám. Cílem je oběť sexuálně zneužít a vlastnit.

Toto jednání má brutální podtext.

d) Ekonomické násilí

Toto má za následek omezení přístupu k finančním prostředkům, jako jsou prostředky na společnou domácnost, děti, pachatel chce mít plnou kontrolu nad příjmy a výdaji oběti, pachatel chce mít naprostou kontrolu nad finanční situací rodiny, zabraňuje přístup k bankovním účtům a oběti poskytuje jen minimální finanční hotovost.

e) Sociální násilí

Spočívá v zákazu kontaktu s rodinou a přáteli, má za cíl oběť plně izolovat, pachatel chce rozhodovat o společném životě, využívá jako prostředek děti nebo jiné osoby, toto jednání má za následek systematickou izolovanost oběti.⁷

Podle Zlámala a Dufkové se vyskytuje ještě emocionální násilí:

„Soustavná kontrola toho, co oběť dělá, s kým se stýká, kam chodí. Zesměšňování, prohlášení oběti za blázna, citové vydírání, obviňování v každé situaci, výhrůžky odebráním dětí.“⁸

1.4 Domácí násilí a jeho mýty

Specifikem domácího násilí je to, že se odehrává mezi osobami blízkými a bez svědků. Jeho dalším specifickým je fakt, že se jedná o jediný kriminální čin, u kterého pachatel nepouští místo činu. Vzhledem k tomu, že pachatel se často chová násilně v domácím prostředí, oproti tomu, jak se projevuje na veřejnosti, můžeme hovořit o tzv. *dvoji tváři* pachatele.

Ačkoliv se o domácím násilí neustále hovoří, přetrvávají ve veřejném mínění určité mýty.

Mezi nejčastější mýty patří tyto:

1) Domácí násilí se týká jen sociálně slabších vrstev

Domácí násilí se vyskytuje ve všech společenských skupinách, nezávisle na vzdělání či ekonomické situaci pachatele a oběti. Tento mýtus se vytvořil pravděpodobně proto, že společnost se domnívá, že domácí násilí mizí v souvislosti s vyšším vzděláním.

⁷ BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, c2009, 92 s. ISBN 978-802-5454-220.

⁸ DUFKOVÁ, Ivana a Jiří ZLÁMAL. (2005) : *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí. Pracovní manuál*. Střední policejní škola Ministerstva vnitra, Praha.

2) Domácí násilí není běžné, týká se jen několika málo rodin

Podle reprezentativního výzkumu provedeného v roce 2003 v České republice Sociologickým ústavem AV ČR a Filozofické fakulty UK zažije některou z forem domácího násilí za svůj život 38 % žen.

3) Domácí násilí jsou spíše hádky - *italská manželství*

K domácímu násilí dochází záměrně a opakovaně. Je třeba odlišit běžný manželský či partnerský konflikt, při němž proti sobě stojí dva jedinci ve stejné pozici, a domácí násilí, kde se nemění role vystrašené oběti a násilníka. Domácí násilí navíc není jen hádkou - kromě psychického teroru (vyhrožování, ponižování, odpírání potravy či spánku) často dochází k surovému fyzickému napadání, které končí vážným zraněním s celoživotními následky či dokonce smrtí.

4) Příčinou domácího násilí je především alkoholismus partnera

Příčinou domácího násilí je snaha získat kontrolu nad partnerem. Alkohol může sloužit jako spouštěcí prvek nebo jako výmluva, ale není příčinou násilí. Stává se velmi často, že oběti omlouvají násilné chování svého partnera právě pro požití alkoholu.

5) Za domácí násilí si mohou ženy samy, muže totiž provokují

Pachatelé nejsou ochotni převzít zodpovědnost za násilí, takže z něj obviňují oběť. Násilní partneři se na vyprovokování k násilí vymlouvají často – důvodem k násilí podle nich může být cokoliv, co není podle jejich představ. Ovšem i kdyby je někdo provokoval, těžko by např. napadli kolegu či kolegyni v práci, spolucestujícího apod. K násilí se v rodině uchýlí proto, že mají pocit, že si toto mohou dovolit, protože chtějí získat nad partnerkou absolutní moc a kontrolu. Omluvou pro fyzické napadení či psychický teror ale nemůže být žádné jednání ani fakt, že se jedná o partnerku či manželku. Za násilí má vždy odpovědnost ten, kdo se ho dopouští. Pouze on má možnost rozhodnout, jak se bude chovat, zda použije násilí či nikoliv. Domácí násilí nebývá nezvládnutím konfliktu, ale chováním, které má vést k získání kontroly a moci nad partnerkou (popř. partnerem) a jejím udržením.

6) Ženy mají násilí ve vztahu rády

Druhý nejčastěji rozšířený mýtus, často podporovaný porno průmyslem. Prakticky žádná žena však netouží po soužití, v němž by byla tlučena, ponižována a psychicky deptána.

7) Situace asi není tak strašná, jinak by partnerka od násilníka odešla

Ženy neodcházejí od násilného partnera z řady důvodů – chtějí zachovat dětem úplnou rodinu, mají k partnerovi stále citový vztah, omlouvají jeho jednání a hledají chyby především u sebe. Mezi důvody dále patří i strach z fyzického napadení, zastrašování a vydírání ze strany partnera, pocit bezmoci a beznaděje, ekonomická závislost. Samotný odchod navíc domácí násilí nevyřeší – řada pachatelů se násilí dopouští i nadále a snaží se získat ztracenou kontrolu nad obětí.

8) Oběť a pachatele domácího násilí lze snadno rozpoznat

Domácí násilí může být skryto za zdmi domova po velmi dlouhou dobu, a to i před příbuznými obětí. Ta se totiž za násilí stydí nebo se obává reakce pachatele, a tak svá zranění maskuje, případně je vysvětluje jinými příčinami. Naopak násilní partneři se svému okolí jeví jako příjemní a sympatičtí lidé, kteří se ke své partnerce a dětem chovají dobře – násilí se totiž dopouštějí pouze vůči své partnerce a to v soukromí.

Další rozšířený mýtus je to, že muž nemůže být obětí domácího násilí. Toto však také není pravda, protože je mnoho vztahů, kde je žena dominantnější, a navíc se muži nebrání i z jiných důvodů, např. kvůli ekonomické situaci.⁹

⁹ ROSA. Občanské sdružení nabízející komplexní pomoc ženám-obětem domácího násilí. [online]. Rosa. [cit. 10. 4. 2014]. Dostupné z www.rosa-os.cz/domaci-nasili/myty-o-domacim-nasili/

1.5 Oběť a pachatel

Podle mnohých výzkumů prováděných u nás i v zahraničí jsou oběťmi domácího násilí převážně ženy a pachateli převážně muži. Násilí v rodině může směřovat od kohokoliv proti komukoliv. Tohoto násilí se dopouštějí muži na ženách, ženy na mužích, rodiče na dětech, na seniorech atd. Přes to všechno výsledky celosvětově jasně ukazují, že násilí se nejčastěji dopouští muži. Ženy muže napadají jen výjimečně, většinou se jedná o sebeobranu vyvolanou násilným chováním jejich partnerů. Z tohoto důvodu se v mezinárodních deklaracích v souvislosti s domácím násilím hovoří jako o *násilí na ženách*. Ženy jako oběti domácího násilí se většinou setkávaly s nedůvěrou či bagatelizací své situace, jak u rodiny, přátel, tak i na policii i na úřadech. Toto bylo způsobeno nedostatkem informací a zakořeněnými mýty o této problematice. K výraznému zlepšení této situace dochází až se zaváděním nového boje proti domácímu násilí. Ženy jako oběti domácího násilí bývají mimo rodinu sebevědomé, v práci dosahují výborných výsledků a z tohoto důvodu odmítají vyhledat pomoc ve své situaci.

Typologie oběti domácího násilí dle Čírtkové:

Primární oběť – osoba, vůči níž útok přímo směřuje,

Sekundární oběť – osoby blízké, děti, které jsou svědky týrání jednoho z rodičů.¹⁰

Nejpoužívanější je typologie podle interakce oběti a pachatele dle Voňkové, Huňkové:

Zúčastňující se oběť – pachatel a oběť se znají, pachatel je motivován právě obětí,

Nezúčastňující se oběť – nemá možnost vnímat ohrožení, protože k vzájemné interakci před činem nedošlo, čin není motivován obětí,

Oběť provokující – podcenění nebezpečnosti situace,

Latentní oběť – u trestných činů s vysokou latencí, př. domácí násilí,

Nepřímá oběť – v nesprávný čas na nesprávném místě.¹¹

Další oběti domácího násilí jsou děti, toto je nejcitlivější téma. Násilí na dětech je známo již od pradávna, kdy se odkládaly nebo zabíjely nemocné nebo jinak postižené děti (vybočující ze společnosti). Dítě je ze všech obětí domácího násilí nejvíce bezbranné.

¹⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 191 s. ISBN 978-802-4720-142.

¹¹ VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, 2004, 194 s. ISBN 80-239-2106-1.

Nejčastěji se stává obětí svých rodičů. Když je dítě svědkem nebo obětí, má to na něho vliv podobně jako jiné formy týrání či zneužívání. Toto má za následek, že jsou narušeny základní vývojové podmínky dítěte, jako je láska a bezpečí domova.

Děti často bývají jedinými svědky násilí v rodině. Nejenže nejsou schopni tuto závažnou situaci zpracovat, ale nedokážou si ani vyhledat pomoc, ačkoliv funguje již několik linek důvěry. Násilí v rodině děti natolik negativně ovlivňuje, že Světová zdravotnická organizace prohlásila přítomnost dětí při domácím násilí za jejich *psychické týrání*.¹²

Dítě vyrůstající v takto narušených vztazích má jen minimální šanci na zdravý vývoj, a tímto je nenávratně obráno o krásu a bezstarostnost svého dětství. Než aby dítě vyrůstalo v takovýchto vztazích, byla by pro něj mnohem lepší rodina neúplná, která je milující, založena na lásce a respektu k druhé osobě. Toto je ta hlavní věc, která je nenahraditelná materiálním zajištěním, drahou školou, dovolenou či nejnovějším technickým zázemím a luxusem.

Další kategorií obětí domácího násilí jsou senioři. V této kategorii nebyla věnována dostatečná pozornost, ale se zvyšující se populací lidí nad 65 let věku roste problém násilí na seniorech. Toto násilí bývá velmi často skryté před veřejností. Staří lidé jsou pachateli trestných činů vyhledávanou skupinou pro jejich snadnou ovladatelnost. Senioři se stávají obětí domácího násilí ze strany svého partnera, ale mnohem častěji ze strany svých dětí. Toto násilí má jakoukoliv formu týrání, mající za následek zranění a způsobuje bolest či strach. Násilí vzniká okřikováním, znevažováním, ponižováním a pokračuje zanedbáváním a ekonomickým zneužíváním. Toto většinou vede až k samotnému násilí. Definicí násilí na seniorech může být jakákoliv forma týrání, mající za následek poškození nebo ztrátu starší osoby, ztrátu nezávislosti, celoživotních úspor, svého domova, důstojnosti a bezpečí. Násilníkům bohužel nahrává i okolnost, že senioři jsou většinou důvěřiví, osamoceni a v neposlední řadě nemocní. Jsou ohroženi ze strany dětí, vnuků i dalších osob poskytujících následnou péči. V největším nebezpečí se ocitají starší osoby, které žijí izolovaně, bez sociálních kontaktů, se zdravotním hendikepem a závislé na péči druhých. Mezi zvyšující faktory, že se někdo dopustí násilného jednání vůči důvěřivé osobě, patří:

„alkoholismus nebo drogová závislost, psychopatie, psychopatie, nízký intelekt, předchozí agresivní či asociální jednání, přetížení a existenční problémy rodiny a pokles ochoty

¹² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Rodiče, děti, domácí násilí a traumatické následky. Právo a rodina*. 9/2007, 9. Ročník.

a možností jejich členů poskytnout kvalitní péči, materiální, bytová závislost oběti na agresorovi, nízká úroveň zájmu a ochrany před nežádoucím jednáním ze strany společnosti, včetně ochrany práv a důstojnosti klientů dlouhodobé ústavní péče, diskriminační tendence ve společnosti, syndrom vyhoření u ošetrovatelského personálu, aj.“¹³

V neposlední řadě stojí násilí páchané na mužích i přes to, že je muž odpradávná považován za hlavu rodiny, a tím pádem za silného jedince ochraňující své blízké. Toto násilí na mužích je skryté před veřejností, poměrně rozšířené, ale jeho následky budou méně závažné. Faktory, které udělají z muže snadnou oběť, jsou nemoc nebo stáří. Muži toto násilí nepřiznají před veřejností, protože by vypadali jako slaboši, kteří si neumějí doma udělat pořádek.

Pachatelem domácího násilí se osoba stává z různých důvodů. Může to být reakce na stres z životního stylu, vrozené indispozice, konzumace návykových látek nebo sklon k agresivitě. Chování, které se vyvinulo v násilí je na počátku vztahu těžké rozpoznat. Podle žen (obětí domácího násilí) na počátku vztahu neviděly pro zamilovanost zřejmé signály ukazující na násilné sklony svého partnera. Všechny nepříjemné věci se snaží vytěsnit pro lásku ke svému protějšku. Poměrně často se stává, že násilné sklony partnera se v průběhu let stupňují a směřují k násilí. U rizikového vztahu se na počátku objevují varovné signály ukazující na možná nebezpečí. Mezi tyto signály patří:

- a) **nadměrná naléhavost** – partner ženu poměrně brzy nutí, aby se s ním zasnoubila, aby byla svatba, děti apod., jako by si ji chtěl pojistit;
- b) **velká dominance ve vztahu** – partner rozhoduje sám o věcech, které se týkají obou, např. kam půjdou, co si koupí, koho pozvou na návštěvu apod.;
- c) **vnímání žen jako méně hodnotných bytostí** – partner nebere vážně nic, co žena řekne, neuznává ženy jako rovnoprávné partnery a vyvyšuje se na ně;
- d) **narcistické zaměření osobnosti** – partner dává najevo svůj pocit jedinečnosti a výjimečnosti, málo koho uznává jako sobě rovného, např. často používá větu „Všichni jsou blbí.“;

¹³ BURIÁNEK, Jiří a Jiří KOVAŘÍK. *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006. 108 s. ISBN 80-725-4914-6. 83 s.

- e) **extrémní polohy vztahu k vlastní matce** – partner svoji matku buď bezmezně, nekriticky miluje a je na ni závislý, nebo se k ní chová jako k podřadné bytosti, kterou neuznává;
- f) **nadměrná kontrola** – partner chce o ženě vědět všechno o její minulosti i současnosti, často ji opakovaně kontroluje (telefonicky) a tímto ve skutečnosti mapuje její kroky;
- g) **snaha o pozvolnou izolaci od sociálních kontaktů** – partner je nespokojený, že žena udržuje kontakty s rodinou či přáteli nebo že má své vlastní zájmy, často kritizuje lidi, kteří jsou jí blízcí, a přeje si, aby s nimi přerušila kontakty.¹⁴

Vedle výše uvedených signálů se vyskytuje i další chování, které je rizikové:

- *nadměrné požívání alkoholu,*
- *experimentování a užívání drog,*
- *špatná pověst partnera nebo jeho přátel,*
- *rizikové chování partnera,*
- *obdiv k síle a moci,*
- *chování vymykající se v některém aspektu normě,*
- *manipulativní chování.*¹⁵

¹⁴ BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, c2009, 92 s. ISBN 978-802-5454-220. s. 22 - 23

¹⁵ BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, c2009, 92 s. ISBN 978-802-5454-220. s. 23

2 PRÁVNÍ ÚPRAVA DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Právní úprava domácího násilí jako taková není jednoznačně určena v jednom právním předpisu (přitom je ochrana před domácím násilím základním předpokladem pomoci obětem domácího násilí) a dále je důležité zabránit pachatelům v násilném jednání a jeho opakování. V České republice je problematika domácího násilí vsazena do více právních předpisů. Jeden z nejvýznamnějších zákonů, jehož se tato problematika týká, přinesl značné změny právního pořádku o ochraně před domácím násilím, a to zákon č. 135/2006 Sb.

2.1 Zákon č. 135/2006 Sb., o ochraně před domácím násilím

V roce 2004 byl předložen poslanci návrh zákona, kterým se mění zákony týkající se ochrany před domácím násilím. Zákon byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 135/2006 Sb., který nabyl účinnosti dnem 1. 1. 2007. Tímto přijatým zákonem byl změněn zákon o Policii České republiky, občanský soudní řád, zákon o sociálním zabezpečení a zákon o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení. Ochrana před domácím násilím v zákoně č. 135/2006 Sb. je stanovena na třech základech.

Prvním z nich je odvrácení momentálního nebezpečí – nástroj policejního vykázaní. Druhý základ se týká poskytnutí informace a potřebné pomoci osobě ohrožené v podobě intervenčního centra. Jako třetí základ ochrany před domácím násilím je soud, který může vydat předběžné opatření, aby násilná osoba opustila na určitou dobu společné obydlí. Tímto je předběžné opatření uloženo násilné osobě na jeden měsíc, aby upustila společné obydlí. Toto lze soudem prodloužit až na dobu jednoho roku. Další ochrana před násilným jednáním, uvedená v rámci trestního zákona, je maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní.

Pro pomoc obětem a pro informovanost veřejnosti by bylo dobré, aby média informovala o možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření, zatímco se stále v médiích hovoří jen o policejním vykázaní. Aby byla pomoc obětem domácího násilí efektivní, je potřeba, aby policejní vykázaní i předběžné opatření byly vzájemně propojeny a společně plnily roli momentální a navazující pomoci.¹⁶

¹⁶ Zákon č. 135/2006 Sb., o ochraně před domácím násilím. [online]. Úplné znění. [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/135-2006-sb-kterym-se-meni-nektere-zakony-v-oblasti-ochrany-pred-domacim-nasilim/>

2.2 Ochrana obětí trestných činů

Výrazný posun ve prospěch obětí trestné činnosti bylo přijetí zákona č.45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Předmětem úpravy jsou zde:

- a) práva obětí trestných činů,
- b) poskytování peněžité pomoci obětem trestných činů státem,
- c) vztahy mezi státem a subjekty, které poskytují služby obětem trestných činů.¹⁷

Touto úpravou došlo k nahrazení poskytnutí peněžité pomoci obětem, kdy tento zákon tuto pomoc přebírá. Za důležité v tomto zákoně je vymezení pojmů, přičemž oběti se rozumí: *„fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.“*¹⁸

Z pohledu domácího násilí je zde důležitá věc. Když je trestným činem způsobena smrt oběti, tak se za oběť také považuje jejich příbuzný, osvojenec, sourozenec, manžel, registrovaný partner nebo druh. Zde je vidět, že právní úprava myslí na výše jmenované a nejen na oběti, které jsou přímo dotčeny.

Přijetím zákona o obětech trestných činů byl učiněn pozitivní krok, protože dřívější ochrana obětí byla vložena do řady zákonů. Zároveň došlo k posílení práv obětí trestných činů, jako např. vznik práva na peněžitou pomoc poskytovanou státem. Tato peněžité pomoci spočívá v jednorázové částce sloužící k překlenutí špatné sociální situace způsobené obětí trestným činem.

¹⁷Zákon č.45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (o obětech trestných činů). [online]. Úplné znění. [cit. 15. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/45-2013-sb-o-obetech-trestnych-cinu/>

¹⁸Zákon č.45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (o obětech trestných činů). [online]. Úplné znění. [cit. 15. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/45-2013-sb-o-obetech-trestnych-cinu/>

2.3 Občanský zákoník

Od 1. ledna 2014 vyšel v účinnost nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb., v kterém jsou zakotvena opatření proti domácímu násilí. Zákonodárce při tvorbě zákoníku bral v potaz to, že domácí násilí se v posledních letech stalo fenoménem, a proto tuto ochranu před domácím násilím zakotvil do oblastí výživného, dědictví a společného bydlení.

Výživné je upraveno v § 762 odst. 2, kde se výslovně zakotvuje nemožnost požadovat výživné, a to v případě, kdy se bývalý manžel dopustil vůči druhému manželovi jednání naplňující znaky domácího násilí i přesto, že by jinak podmínky nepřiznání výživného splňoval.

Dědictví je upraveno v § 1482, kde je zakotveno ustanovení o tom, že je možno vyloučit z dědického práva manžela či manželku, který se vůči druhému manželovi dopustil činu naplňující znaky domácího násilí.

Společné bydlení je upraveno v § 751 – 753, kde je poprvé zakotveno zvláštní ustanovení proti domácímu násilí. Zde je ustanoveno, že pokud se stane další společné bydlení manželů nesnesitelným z důvodu duševního a tělesného násilí, může soud na návrh omezit nebo vyloučit násilnou osobu ze společného obydlí. V § 752 je zavedena doba vyloučení na nejdéle šest měsíců i přesto, že současná právní úprava prodlužuje předběžné opatření na jeden rok. O lhůtě šesti měsíců může *ze zvlášť závažných důvodů* soud rozhodnout i opakovaně, což je pro mnohé oběti domácího násilí velmi důležité.¹⁹

I přes výše uvedené změny není vyřešena bytová otázka u rozvodového řízení týkající se postavení ohrožené osoby. Nebýt této malé výtky, můžeme sledovat, že problém domácího násilí je v dnešní době velmi aktuální.

¹⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. Úplné znění. [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

2.4 Občanský soudní řád

Občanský soudní řád č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je velmi účinný, co se týče pomoci obětem domácího násilí. Zde je hovořeno o institutu předběžného opatření. Toto opatření upravuje poměry účastníku řízení, je-li zde důvodná obava, že výkon rozhodnutí soudu bude ohrožen. V tomto případě se tedy upravuje situace a je snaha předejít nepříznivým následkům, než soud stačí o věci rozhodnout.

V případě domácího násilí se předběžné opatření používá vůči násilníkovi:

- a) aby se zdržel násilného chování a kontaktu s obětí,
- b) plnil vyživovací povinnost k nezletilým dětem.

Předběžným opatřením pro domácí násilí je § 76b, kde je výslovně ustanoveno proti násilníkovi:

- a) opuštění společného obydlí i jeho okolí, v tomto obydlí se nezdržovat a ani do něho nevstupovat,
- b) zdržet se setkávání s navrhovatelem.²⁰

Zde je důležité vědět, že tomuto předběžnému opatření nemusí předcházet vykazání od policie. Trvání předběžného opatření trvá jeden měsíc a může být prodlouženo až na dobu jednoho roku.

²⁰ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů. [online]. Úplné znění. [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/89-2012-sb-obcansky-zakonik/>

2.5 Zákon o sociálně právní ochraně dětí

Další významný počín v boji proti násilí bylo přijetí zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších změn a doplňků. Sociálně právní ochranou dítěte se rozumí ochrana práv na příznivý vývoj a řádnou ochranu a dále jsou zde chráněny opravdové zájmy dítěte se jměním. Další působení této normy směřuje k obnovení narušené funkce rodiny a zabezpečuje náhradní rodinné prostředí pro dítě, které nemůže být vychováno ve vlastní rodině. Dítětem je zde chápána osoba nezletilá. Ochranu dítěti poskytují obce, okresní úřady a Úřad pro mezinárodní ochranu dětí se sídlem v Brně.

Základním hlediskem sociálně právní ochrany je zájem a blaho dětí. Dalším hlediskem je ochrana rodiny, rodičovství a vzájemné právo rodičů a dětí na výchovu a péči a při tom je kladen důraz na sociální prostředí dítěte. Sociálně právní ochrana je zaměřena na děti, u kterých je nepříznivě ovlivněn vývoj různými skutečnostmi uvedenými v tomto zákoně.

Dále je zde uvedeno opatření sociálně právní ochrany spočívající v preventivní a poradenské činnosti ukládané obecním úřadům. V rámci sociálně právní ochrany dětí dohromady spolupracují státní orgány, pověřené osoby, školská zařízení, poskytovatelé zdravotních potřeb, popřípadě další zařízení určená pro děti.

Orgány sociálně právní ochrany mají za povinnost oznamovat orgánům činným v trestním řízení skutečnosti vedoucí k tomu, že byl na dítěti spáchán trestný čin. Zákon dává právo zaměstnancům těchto orgánů podle tohoto zákona zjišťovat skutečnosti ve školském a zdravotnickém zařízení, jak rodiče o dítě pečují, a tím i předcházet násilnému jednání na dětech. V rámci plnění těchto úkolů mají zaměstnanci orgánů sociálně právní ochrany navštěvovat dítě i rodinu v místě bydliště.

Tento zákon zajišťuje komplexní ochranu dětí a následnou péči o ně a přispívá k celkové ochraně před domácím násilím. Zákonodárce by však mohl lepší úpravou chránit děti před dopadem domácího násilí tak, že by do tohoto zákona zahrnul také ochranu dětí dlouhodobě žijících s rodiči, mezi kterými dochází k *domácímu násilí*.²¹

²¹ Zákon č. 359/1999 Sb., o ochraně sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších změn a předpisů.[online]. Úplné znění. [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/359-1999-sb-o-socialne-pravni-ochrane-deti/>

3 TRESTNĚ A SPRÁVNĚ PRÁVNÍ ÚPRAVA DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Násilí je trestné jak mezi cizími lidmi, tak i mezi blízkými osobami. V trestním právu není vymezen pojem domácí násilí. Právo vnímá násilí jako použití fyzické síly k překonání odporu a jeho zamezení. Toto násilí je prostředkem působení na vůli oběti a může směřovat proti osobě blízké nebo jiné, např. vůči dítěti. Ve zvláštní části tohoto zákona se násilí týká vztahu s konkrétní skutkovou podstatou trestného činu, např. porušování domovní svobody, znásilnění, loupeže, násilí proti skupině obyvatel atd. Pokud doma nebo v okolí dochází k domácímu násilí, je potřeba podat trestní oznámení. Toto oznámení se podává na Policii ČR, na státním zastupitelství nebo na kriminální policii ČR, kde jsou povinni toto oznámení přijmout, buď ústně, nebo v písemné formě.

Další právní úpravou spočívající v ochraně před domácím násilím je zákon o přestupcích. I zde však není vymezen konkrétní pojem domácího násilí. V tomto zákoně je výslovně uvedeno, že přestupek je zaviněné jednání, které je v tomto zákoně výslovně označeno. Obecně přestupky jsou skutky vyznačující se nižším stupněm společenské nebezpečnosti. Taktéž i sankce za určitý přestupek jsou nižší oproti trestným činům. Patří mezi ně napomenutí, pokuta, zákaz činnosti a propadnutí věci. Při určování druhu sankce za spáchaný přestupek se přihlédne k závažnosti přestupku, způsobu spáchání, okolnostem, zavinění, pohnutkám a k osobě pachatele. Přestupky související s domácím násilím jsou uvedeny v § 49 a jsou to přestupky proti občanskému soužití. Oznámení o spáchání přestupku se podává na Policii ČR ústně nebo písemnou formou.

„Jestliže hledáme nedostatky v ochraně před domácím násilím, měli bychom zpřísnit dohled nad případy, kterých se policie často rychle bez řádného prošetření zbavuje předáním na úřad. Ohroženým osobám by daleko více pomohlo na jejich cestě k důslednější obraně proti násilnému chování partnera, kdyby policie více vykazovala násilníky, než je posílala k přestupkovým komisím.“²²

²² NEDVĚDOVÁ, Alena. *Sborník textů k problematice domácího násilí*. 1. vyd. Praha: Centrum sociálních služeb Praha, 2010. 166 s. cit. s.106

3.1 Trestní právo a trestní řád

U domácího násilí dle trestního zákona je odhalena poměrně malá část trestných činů, končících odsuzujícím pravomocným rozsudkem. To znamená, že každý trestný čin není odhalen a potrestán. U domácího násilí to platí dvojnásob, protože se jedná o násilí odehrávající se v soukromí a beze svědků. Dále zde hraje roli odhodlanost oběti z různých pohnutek. Mezi tyto pohnutky patří např. obava z pomsty, stud, existenční nejistota atd. Další obava oběti může pramenit z postoje orgánu činného v trestním řízení, který si často neuvědomuje, že má před sebou oběť, která prodělala určité trauma. Z praxe vím, že větší část obětí domácího násilí nikdy trestní oznámení nepodá. Veřejnost se domnívá, že kriminalizace domácího násilí je dostačující, toto však není dlouhodobé řešení. Můžeme si vzít příklad ze zahraničních úprav tohoto problému, kde je kladen velký důraz na prevenci.

Jak již bylo uvedeno, termín domácí násilí se v trestním zákoníku neuvádí, ovšem trestný čin, ke kterému se domácí násilí nejvíce blíží, je trestný čin dle § 199 Trestního zákoníku. Do tohoto paragrafu zákonodárce zavedl týrání osoby žijící ve společném obydlí.²³

Další související trestné činy s domácím násilím dle trestního zákoníku jsou:

- trestné činy proti životu a zdraví,
- trestné činy proti svobodě,
- trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti,
- trestné činy proti rodině a dětem,
- trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných,
- trestné činy narušující soužití lidí.²⁴

²³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších změn a předpisů. [online]. Úplné znění. [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/40-2009-sb-trestni-zakonik/>

²⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších změn a předpisů. [online]. Úplné znění. [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/40-2009-sb-trestni-zakonik/>

Spolu s účinností nového trestního zákoníku je možné trestně stíhat čin, který naplňuje znaky nebezpečného pronásledování dle § 354 zákona č. 40/2009 Sb. Tímto naši zákonodárci vyplnili mezery v účinné ochraně obětí pronásledování. Veřejnost toto zná z anglického výrazu (stalking), který se uchytil. Jeho základním znakem je nežádoucí pronikání do osobní sféry oběti tak, že zde vzniká důvodný pocit ohrožení.

Nebezpečné pronásledování dle trestního zákoníku musí naplňovat tyto znaky:

- a) vyhrožování ublížením na zdraví nebo jinou újmu,
- b) vyhledávání osobní blízkosti nebo sledování,
- c) písemné nebo jiné kontaktování prostřednictvím elektronických komunikací,
- d) omezování druhého v jeho obvyklém způsobu života,
- e) zneužívání osobních údajů za účelem získání kontaktu.²⁵

Stalking se týká vztahů nejen reálných, ale i iluzorních.

V reálných vztazích je nebezpečné pronásledování reakcí na intimní problémy a konflikty. V iluzorních vztazích tento problém vzniká tak, že stalker chce nový vztah navodit - tento vztah existuje v jeho představách. Můžeme si ho představit např. jako umanutého ctitele. Stalker si svou oběť vyhlédne buď tak, že ji zná (kolegyně z práce), nebo zprostředkovaně např. z médií známou celebritu. Na vzniku nebezpečného pronásledování mají význam dva faktory:

- ❖ moderní komunikační prostředky,
- ❖ postmoderní kultura.

Nebezpečné pronásledování v kontextu s domácím násilím

Domácí násilí a nebezpečné pronásledování bývalého partnera jsou samostatné kapitoly partnerského násilí. Vyskytují se buď izolovaně, nebo vedle sebe. K hlavnímu znaku domácího násilí patří trvající partnerský vztah, oproti tomu nebezpečné pronásledování probíhá již v ukončeném vztahu (přerušeni vztahu, rozvod).

²⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších změn a předpisů. [online]. Úplné znění. [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.uplnezni.cz/zakon/40-2009-sb-trestni-zakonik/> § 354

Na problematiku domácího násilí má velký význam jedna z oblastí zákona o trestním řízení soudním, kde je uvedeno právo oběti k taxativně vyjmenovaným trestným činům a je zde zapotřebí jejího souhlasu k zahájení nebo pokračování v trestním stíhání. Toto se týká i nebezpečného pronásledování, které nemusí být potrestáno. V trestním řádu dle § 163a, však souhlas poškozeného není potřeba pokud:

- a) byla takovým činem způsobena smrt,
- b) poškozený není schopen dát souhlas vlivem duševní choroby nebo poruchy, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům,
- c) poškozeným je osoba mladší 15 let,
- d) pokud souhlas nebyl dán ve vyvolané tísní, vyhrůžkami a nátlakem atd.²⁶

Nátlak nebo vyhrůžky, které jsou zákonodárcem stanoveny pod písmenem d) (výše uvedené), jsou těžko zjistitelné. Hlavně se to projevuje u domácího násilí, kdy oběť má strach před následným útokem násilníka a kdy je toto násilí skryté, odehrávající se v domácnosti.

V neprospěch pachatelů domácího násilí je ustanovení § 44a trestního řádu, které umožňuje oběti požadovat informace o tom, že:

- a) obviněný byl propuštěn z vazby nebo uprchl,
- b) odsouzený byl propuštěn nebo uprchl,
- c) odsouzený byl propuštěn z ochranného léčení nebo uprchl,
- d) odsouzený byl propuštěn ze zabezpečovací detence nebo uprchl.²⁷

Toto ustanovení umožňuje včasnou informovanost a ochranu obětí násilí.

Jsou zde i další práva oběti, které zákon poskytuje, jako např. výslech svědka mimo veřejné zasedání bez přítomnosti obžalovaného nebo zákon umožňuje poškozenému nahlížení do spisu.

Z výše uvedeného vyplývá, že nejen trestní právo hmotné, ale i trestní právo procesní prošlo významnou novelizací v rámci domácího násilí.

²⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád ve znění pozdějších předpisů. [online]. Business center. [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_rad/cast2h10.aspx § 163 - 163a.

²⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád ve znění pozdějších předpisů. [online]. Business center. [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_rad/cast2h10.aspx § 44a.

3.2 Přestupkové právo a domácí násilí

Zákon o přestupcích prošel od svého přijetí v roce 1990 mnohými úpravami, která vedla jak k vylepšení, tak zároveň i k zhoršení. Tento zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, je další alternativou boje proti domácímu násilí. Za přestupek je označeno jednání zaviněné, porušující nebo ohrožující zájem společnosti a musí být v zákoně o přestupcích nebo jiném zákoně výslovně uvedeno. Nesmí jít o jiný správní delikt nebo o trestný čin. Přestupek se proti trestnému činu vyznačuje nižším stupněm společenské nebezpečnosti, kdy k odpovědnosti postačí zavinění z nedbalosti, není-li uvedeno jinak.

Za přestupek lze uložit jenom tyto sankce:

- a) *napomenutí,*
- b) *pokuta,*
- c) *zákaz činnosti,*
- d) *propadnutí věci.*²⁸

Pokutu za přestupek lze uložit do výše 1000 Kč, pokud tento zákon nestanoví pokutu vyšší. Z přestupkového zákona se na domácí násilí vztahuje návrhový přestupek proti občanskému soužití dle § 49, který uvádí, že přestupku se dopustí ten, kdo:

- a) *jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch,*
- b) *jinému z nedbalosti ublíží na zdraví,*
- c) *úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnosti nebo jiným hrubým jednáním,*
- d) *omezuje nebo znemožňuje příslušniku národnostní menšiny výkon práv,*
- e) *působí jinému újmu pro jeho příslušnost k národnostní menšině nebo pro etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru, pro jeho politické smýšlení, pro sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav nebo pro manželský stav.*²⁹

²⁸ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších změn a předpisů. [online]. Úplné znění. [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/200-1990-sb-o-prestupcich/> § 11 odst. 1

²⁹ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších změn a předpisů. [online]. Úplné znění. [cit. 20. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/200-1990-sb-o-prestupcich/> § 49 odst. 1

Z praxe se potvrzuje, že v přestupkovém řízení se špatně prokazuje a následně postihují pachatelé domácího násilí. V přestupkovém řízení je potřeba doložit důkazy o konkrétním napadení. Protože se jedná jen o přestupek, nejsou zde většinou dokládány předešlé útoky. Dále zde ve větší míře chybí přímí svědci. Dalším problémem pro dokazování domácího násilí je, že poškození nepodávají návrh k projednání tohoto přestupku, i když to zákon vyžaduje, protože se jedná o přestupky návrhové. Tento návrh se projedná „na návrh postižené osoby, jejího zákonného zástupce nebo opatrovníka.“³⁰ Toto ustanovení je velmi problematické. Většinou je ze strany násilníka, ale i rodiny oběť zastrašována a k podání návrhu nikdy nedojde. Navíc zde oběti hrozí, že bude muset uhradit náklady řízení, pokud správní orgán toto řízení zastaví.³¹ Riziko zastavení řízení je poměrně vysoké a tady se nabízí rada, aby navrhovatelky požádaly o odpuštění povinnosti hradit náklady řízení pro případ zastavení řízení. Toto vše stěžuje obětem se úspěšně bránit a využívat veškerých zákonných opatření a zde vzniká i možnost pro nápravu do budoucna.

Tyto překážky v dokazování domácího násilí jsou pro oběti frustrující a často vedou k ukončení úřední cesty a smíření se s nepříznivým osudem. Pokud oběť podlehne a nepodá návrh na správní řízení, je potřeba si uchovat veškeré důkazy o incidentu pro jiná budoucí řízení (soudní).

Jak již bylo napsáno, přestupky se vyznačují nižším stupněm společenské nebezpečnosti, ale i přes toto lze mít na zřeteli, že domácí násilí má eskalující vývoj, na začátku se může jednat jen o přestupek, který může končit až násilným trestným činem.

I přes svůj nižší stupeň společenské nebezpečnosti mají přestupky nemalý ekonomický dopad. Ze studií dopadů domácího násilí z roku 2012 vyplývá, že celková odhadovaná částka ekonomických dopadů domácího násilí na vybrané náklady v oblasti přestupkového řízení je 1 943 756 Kč (pro odhad nákladů přestupkového řízení vychází studie s počtem 1983 přestupkových řízení za rok 2010).³²

³⁰ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích ve znění pozdějších předpisů. [online]. Úplné znění. [cit. 10. 3. 2014]. Dostupné z. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/200-1990-sb-o-prestupcich/> § 68 odst. 1

³¹ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích ve znění pozdějších předpisů. [online]. Úplné znění. [cit. 10. 3. 2014]. Dostupné z. <http://www.uplnezneni.cz/zakon/200-1990-sb-o-prestupcich/> § 76 odst. 1

³² KUNC, Kamil. *Ekonomické dopady domácího násilí v ČR*. Praha: proFem, c2012, 71 s. ISBN 978-80-904564-1-9. s. 52-53.

3.3 Domácí násilí v souvislosti se zákonem o policii

I přesto, že vstoupil v platnost § 199 o týrání osoby žijící ve společné domácnosti trestního zákoníku, situace obětí domácího násilí se příliš nezměnila. Další způsob řešení tohoto problému přinesl zákon č. 135/2006 Sb., ve kterém je uvedeno oprávnění Policie ČR použít institut vykázání či zakázat vstup. Díky tomuto ustanovení je policie oprávněna v případech domácího násilí násilnou osobu vykázat ze společného obydlí.

Policie má povinnost minimálně zadokumentovat incident, ke kterému je přivolána, i pro případné budoucí řízení. Na místě incidentu má policie za úkol ochranu oběti a následně stíhat pachatele. Policie využívá při ochraně obětí domácího násilí tato ustanovení:

- § 2 úkoly, mezi které spadá i ochrana a bezpečnost osob, odhalování a vyšetřování trestné činnosti;
- § 6 povinnosti policisty při zajišťování pachatele (oběť) jednat tak, aby v souvislosti se zákrokem uvedeným osobám nevznikla bezdůvodná újma v rámci přiměřenosti zásahu do práv a svobod osob;
- § 7 povinnosti policisty vůči provádění veškerých nezbytných opatření, pokud je páchán trestný čin, přešupek;
- § 12 oprávnění policisty požadovat vysvětlení k objasnění skutečností a ke všem okolnostem, které se týkají určitého incidentu;
- § 14 institut zajištění, kde mají policisté oprávnění k zajištění pachatele na dobu 24 hodin;
- § 16 oprávnění k omezení pohybu agresivních osob;
- § 21 oprávnění otevřít byt či jiný prostor;
- § 38 použití donucovacích prostředků k ochraně bezpečnosti své osoby, jiné osoby, majetku či k ochraně veřejného pořádku;
- § 39 použití zbraně policistou v uvedených situacích.³³

³³ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. [online]. Úplné znění. [cit. 10. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/273-2008-sb-o-policii-ceske-republiky/>

Uvedená oprávnění policie nejsou dostatečně využívána pro selhání jednotlivců, protože i policisté jsou ovlivněni názorem, že u domácího násilí se jedná o soukromý problém, který by si aktéři měli vyřešit sami. Dále se policisté domnívají, podle zkušeností, že nemají dostatečné nástroje k vyřešení případu a následně k domácímu násilí nejsou kvalitně proškoleni.

Příčiny, za kterých se policie při řešení domácího násilí dopouští sekundární viktimizace:

- bagatelizací případů,
- postojem k oběti, že si to vymyslela,
- nedůvěrou k výpovědi oběti a jejího ovlivňování,
- necitlivým přístupem k oběti,
- odmítáním přijímat trestní oznámení a přesvědčováním oběti, že o nic nejde, že se může jednat maximálně jen o přešůpek.

Z těchto příčin je patrné, že oběť může cítit nedostatečný zájem a tím prožívá zklamání a beznaděj. Důsledkem toho může být, že již další případ agrese nebude chtít hlásit. Dnes již ale můžeme konstatovat, že přístup policie v případě domácího násilí se výrazně zlepšuje.

Dalším pohledem na případy domácího násilí je postoj policistů a zákrok na místě činu. Tyto případy se u policistů netěší velké oblibě. V prvním případě přichází na řadu podceňování významu domácího násilí, v druhém případě nejsou většinou policisté mentálně připraveni na to, s čím se na místě incidentu setkají. Nejtěžší je na místě incidentu provést analýzu situace, podle které se vyhodnocuje riziko hrozby dalšího útoku agresora. Nejdůležitějším zdrojem informací na místě je vyjádření ohrožené osoby, násilné osoby, dětí i sousedů. Policista se na místě rozhoduje podle pokynů a nařízení vydaných k domácímu násilí, pokud vyjádření osob k samotnému incidentu chybí. Zde se může snadno dopustit chyby, pokud nerozpozná lež zúčastněných osob. Pro svou složitost se problematika domácího násilí od počátku setkává s problémy. Nebylo uzákoněno, jak postupovat v těchto případech. Často se stávalo, že hlídka police po příjezdu na místo neuměla sama rozlišit, zda jde o domácí násilí, a proto jen sepsala úřední záznam a odjela. Toto se mohlo opakovat i několikrát po sobě. Tento problém pramenil jak z nezkušenosti policistů na místě incidentu, tak i z nezkušenosti policisty, který trestní oznámení přijímal, a nebyl k problema-

tice domácího násilí řádně proškolen. Dalším problémem při řešení domácího násilí na místě incidentu bylo, že policisté toto vyřešili domluvou, nebo jako přestupek.

Dále se opakovaně stávalo, že někdy na místo přijela hlídka místního oddělení nebo hlídka pohotovostní motorizované jednotky a někdy hlídka stálé výjezdové skupiny, a každý z nich tento problém vyřešil jinak. Toto vše mělo za následek, že se nepodařilo sjednotit údaje o těchto incidentech, které mohou být využity pro budoucí případy domácího násilí.

3.4 Postup policie při řešení domácího násilí

Pro přetrvávající problémy a nejednotný postup byli všichni policisté proškoleni experty na domácí násilí a dále byly vydány interní pokyny k jednotnému postupu policie při řešení incidentů se znaky domácího násilí. Tímto se sjednotila praxe a ustanovil postup v případech domácího násilí, vedoucí k lepšímu objasňování a lepší ochraně obětí. Policie České republiky vytvořila skupinu, která se zabývá problematikou domácího násilí. Tato skupina byla sestavena z příslušníků služby kriminální policie a vyšetřování a jednoho koordinátora z vedení policie. Prvním rozhodnutím bylo evidování všech případů domácího násilí i případů, které by v domácí násilí mohly přerůst.

Tato skupina funguje tak, že v pracovní době řeší tyto případy stálá výjezdová skupina příslušného ředitelství policie a po pracovní době je nepřetržitě někdo z expertní skupiny na telefonu. V praxi to vypadá následně: na místo jakéhokoliv násilí je vyslána hlídka pohotovostní motorizované jednotky pro zajištění místa činu, která vyčká na příjezd hlídky místního oddělení. Policisté z místního oddělení vyhodnotí vzniklou situaci a zjistí, zda se jedná o domácí násilí. Pokud se toto potvrdí, cestou operačního důstojníka je vyznamován pracovník expertní skupiny, který buď na místo vyjede, nebo se dostaví až na místní oddělení, kde provede výslech oznamovatele. Po tomto výslechu se rozhodne, zda se jedná o domácí násilí, nebo ne. V případě, že se prokáže domácí násilí, použije se institut vykázání, které už provede příslušník místního oddělení. Výslech oznamovatele je nutné provést co nejpodrobněji, protože institut vykázání lze použít i v případě, kde je důvodný předpoklad k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví a svobodě. Policisté k tomuto přistupují velmi opatrně, protože je to důležité pro ochranu oběti a následně i zabránění pachateli k dalšímu protiprávnímu jednání.

Další postup v tomto případě je takový, že pokud se ohrožená osoba obrátí na centrum pomoci, dostane zde telefonní číslo na jednoho policistu z expertní skupiny, na kterého se může kdykoliv obrátit. Podle zjištěných skutečností se buď zahájí trestní stíhání, nebo se vše prošetří podle zákona o Policii České republiky. Další možností je, že pokud prověřováním vyjde najevo, že se v tomto případě nejedná o domácí násilí, ale i přesto byl spáchán nějaký trestný čin, opět se zahájí trestní stíhání pro jiný trestný čin uvedený v trestním zákoně. Policisté také mohou dojít k závěru, že nebyl spáchán žádný trestný čin a o domácí násilí se nejedná. I přes to, že došlo k nějakému protiprávnímu jednání, postoupí se věc na úřad městské části k vyřešení přestupku proti občanskému soužití.

Každý případ domácího násilí je odlišný, a proto není nikdy od počátku zřejmé, že se jedná o domácí násilí. Proto je důležité přistupovat ke všem případům, kde se jedná nebo kde by se mohlo jednat o domácí násilí, s maximální pozorností. I z tohoto důvodu policie mapuje pachatele všech násilných činů, aby tyto případy byly podchyceny a nestávalo se, že pachatelé domácího násilí zůstanou bez trestu.

Pokud se však domácí násilí prokáže, jsou policisté ohrožené osobě nápomocni i tím, že jí předají informace o institucích poskytujících pomoc obětem násilí, včetně příslušného intervenčního centra. Tyto informace se oběti domácího násilí předají i v případě, že nebyl pachatel ze společné domácnosti vykázán. Dále se ohrožené osobě předávají letáčky s důležitými kontakty na instituce pomáhající obětem domácího násilí. Nejen oběť je ze strany policie informována, ale informace dostane i pachatel domácího násilí. Policisté jsou povinni vykázané osobě poskytnout informace o možnostech jejího dalšího ubytování, zejména jí předají seznam ubytovacích zařízení v místě bydliště a nejbližším okolí.³⁴

Policie jako taková se za poslední dobu hodně změnila, jak přístupem k problému domácího násilí, tak i tím, že došlo k velké obměně policistů. Déle sloužící odešli od policie a přišli noví, kteří se snadno učí novým věcem a byli velmi podrobně proškoleni v problematice domácího násilí.

³⁴ Interní akty Policie České republiky. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 166 o provádění vykázání.

4 INSTITUT VYKÁZÁNÍ

Do roku 2007 policisté poskytovali ohroženým osobám kontakty na organizace poskytující pomoc obětem násilí. Do tohoto roku byla situace taková, že napadená žena s dětmi odcházela z domova, naproti tomu násilník zůstával doma, což bylo nešťastné řešení, ale zákon v té době nic jiného neumožňoval. Bylo potřeba vytvořit právní prostředí k efektivnější ochraně obětí domácího násilí.

Občanské sdružení Bílý kruh bezpečí přišel s návrhem, díky kterému vznikla pracovní skupina Aliance. Této skupině byly inspirací příklady ze zahraničí. Úspěchem pracovní skupiny a vynaloženým úsilím bylo přijetí zákona č. 135/2006 Sb., o ochraně před domácím násilím, který vyšel v účinnost od 1. 1. 2007. Policie České republiky má přijetím tohoto zákona v rukou oprávnění, kterým může rozhodnout o vykázání ze společného obydlí a zákazu vstupu. Oprávnění o vykázání je přednostně zaměřeno na pomoc oběti a na zastavení dalšího nebezpečného útoku. Vykázání má netrestní charakter a je preventivní reakcí na nebezpečné chování násilné osoby, kde se bere hledisko hrozby budoucích útoků. Vykázání oproti trestnímu stíhání lze vykonat i bez souhlasu ohrožené osoby.

4.1 Vykázání

Vykázáním je míněno vykázat násilnou osobu na určitou dobu ze společného obydlí, z bezprostředního okolí společného obydlí, jehož smyslem je okamžitá ochrana oběti, kdy zatím nedochází k potrestání protiprávního jednání. K vykázání osoby dojde i v případě její nepřítomnosti. Policie zde vychází ze svého hlavního úkolu, což je chránit bezpečnost osob, majetku a veřejného pořádku. Vykázání trvá po dobu deseti dnů a tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby. Policie má na rozhodnutí o využití institutu lhůtu 24 hodin od vstupu do obydlí na místě incidentu. Rozhodnutí o vykázání oznámí policista ohrožené osobě i pachateli ústně, následně jim vyhotoví písemnou formu, kterou předá proti podpisu. Nesouhlasí-li vykázaná osoba s tímto vykázáním, může proti němu podat námitky, které policista předá příslušnému krajskému ředitelství k jejich projednání.³⁵

³⁵ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. [online]. Úplné znění. [cit. 10.3.2014]. Dostupné z: <http://www.uplnezneni.cz/zakon/273-2008-sb-o-policii-ceske-republiky/> § 44 odst. 1,2,3,4,5

Vykázaná osoba je povinna:

- a) opustit neprodleně prostor uvedený v potvrzení,
- b) zdržet se vstupu do těchto prostor,
- c) zdržet se kontaktu s ohroženou osobou,
- d) vydat policistovi všechny klíče od společného obydlí.

Vykázaná osoba má právo:

- a) vzít si ze společného obydlí věci k osobní potřebě, osobní cennosti a doklady,
- b) dále věci nezbytné pro její podnikání, nebo povolání,
- c) ověřit provedení vykázání na čísle tísňového volání 158,
- d) vyzvednout si kopii úředního záznamu.³⁶

Ohrožená osoba dostane od policie informace o možnosti podání návrhu na předběžné opatření k soudu, kterým je možné prodloužit lhůtu vykázání násilníka ze společné domácnosti. Poté policie předá oběti kontakty na pomáhající instituce především intervenční centra, kde dostanou informace k situaci po ukončení vykázání.

Policie má povinnost do 24 hodin od vstupu do obydlí zaslat úřední záznam intervenčnímu centru, soudu a orgánu sociálně právní ochrany dětí, pokud se v domácnosti vyskytuje nezletilá osoba. Ve lhůtě 3 dnů od vykázání provede policie kontrolu, zda osoba vykázaná dodržuje zákaz vyplývající z vykázání, zda se nezdržuje v prostoru vymezeném vykázáním a zda se zdržuje styku s ohroženou osobou. Po uplynutí 10denní lhůty pro vykázání policie vrátí klíče osobě vykázané. Před tímto policie ověří, jestli osoba ohrožená podala u soudu návrh na předběžné opatření. Pokud soud návrhu vyhověl, doručí policie klíče k soudu, pokud soud ještě nerozhodl, zůstanou na příslušném místním oddělení policie.

³⁶ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. [online]. Úplné znění. [cit. 10. 3. 2014]. Dostupné z. <http://www.uplnenezneni.cz/zakon/273-2008-sb-o-policii-ceske-republiky/> § 45 odst. 1,2

4.2 Pomůcka pro policii SARA DN

Otázky ke zjišťování rizika eskalace, analýzy hrozby domácího násilí a rizika dalších útoků. K posouzení, zda se jedná o domácí násilí, mají policisté tento dotazník, který je rozdělen do tří skupin po pěti otázkách. Tyto otázky jsou orientačním vodítkem a slouží k rychlému a správnému rozhodnutí. SARA DN pokládá tyto otázky:

Otázky - násilí ve vztahu k blízké osobě

- 1) Dopouští se násilník sexuálního násilí nebo závažného fyzického násilí?
- 2) Vyhrožuje násilník závažným násilím nebo sděluje své násilné úmysly?
- 3) Dochází ke stupňování sexuálního/fyzického násilí nebo výhrůžek a úmyslů ze strany násilníka?
- 4) Porušuje násilník příkazy nebo jiná nařízení soudu?
- 5) Má násilník názory schvalující násilí?

Otázky - obecné sklony násilné osoby k násilí

- 1) Dopouští se násilná osoba obecné kriminality?
- 2) Jsou nějaké informace o problémech násilníka v předchozích vztazích?
- 3) Má násilník nějaké finanční nebo pracovní problémy?
- 4) Má násilník problémy s toxikomanií?
- 5) Má násilník problémy duševního zdraví?

Otázky - ke zranitelnosti ohrožené osoby

- 1) Chová se oběť rozporuplně k násilné osobě?
- 2) Má ohrožená osoba z násilníka extrémní strach?
- 3) Má oběť problém se zajištěním svého bezpečí?
- 4) Jsou zde objektivní překážky bránící k zajištění bezpečí oběti?
- 5) Má oběť závažné osobní problémy?

Na tyto otázky se odpovídá ANO - NE. Pokud převažují odpovědi ANO, je riziko hrozby domácího násilí a dalších útoků velmi vysoké. Na základě těchto otázek se policisté rozhodnou, zda přistoupí k institutu vykázání nebo k vyhodnocení budoucího možného rizika domácího násilí. Policisté zváží další kroky a opatření, které budou s přihlédnutím ke konkrétní situaci maximálně bezpečné pro oběť – především přivolají další policisty, doporučí azylové zařízení, poučí ohroženou osobu o bezpečnostním plánu, informují OSPOD o dětech atd.³⁷

4.3 Situace po vykázání

Ohrožená osoba je po vykázání násilníka z obydlí kontaktována intervenčním centrem s nabídkou služeb a pomoci. Lhůta 10 dní vykázání byla vytvořena na ochranu ohrožené osoby před násilnými útoky a dále má za úkol, aby ohrožená osoba se vymanila z vlivu násilníka a mohla učinit rozhodnutí k řešení své životní situace. S využitím pomoci intervenčních center mají ohrožené osoby potřebné informace vedoucí k vyřešení jejich situace. Kromě jiného mohou intervenční centra pomoci i nadstandardními službami, jako je možnost doprovodit ohroženou osobu k soudu. Dle zkušeností intervenčních center vyplývá, pokud o pomoc požádá sama oběť, s největší pravděpodobností se snaží svoji situaci řešit a v neposlední řadě od násilníka odejít. Dalším velkým impulsem pro oběť domácího násilí je to, když se dozví, že násilným vztahem, ve kterém žije, trpí a jsou týrány její děti.

Předběžné opatření podle Občanského soudního řádu může navazovat na institut vykázání ze strany policie. O předběžném opatření, v jehož obvodu má násilník a ohrožená osoba společné obydlí, rozhoduje okresní soud. O tomto opatření rozhodne soud do 48 hodin od podání návrhu. Předběžné opatření trvá jeden měsíc, a pokud jsou splněny zákonné podmínky, může být prodlouženo nejdéle na 1 rok.

Ohrožené osoby mohou dospět k závěru, že když je násilník pryč, již vše bude zase v pořádku a danou situaci jsou schopny vyřešit samy. Ve všech případech domácího násilí je potřeba, aby se ohrožená osoba spojila s odborníky, kteří vyhodnotí možná rizika plynoucí z konkrétního případu a pomohou se zpracováním bezpečnostního plánu.

³⁷ Interní akty Policie České republiky. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 166 o provádění vykázání.

Přehled počtu vykázaní v České republice ze statistik policie v roce 2012.

PŘEHLED POČTU VYKÁZÁNÍ POLICIÍ ČR DLE KRAJŮ V ROCE 2012

KRAJ	Zpracoval Bílý kruh bezpečí, o.s. - 14.1.2013												2012	celkem v letech					Celkem 2007-12
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		2007	2008	2009	2010	2011	
Jihočeský	4	7	5	10	9	3	4	2	3	5	6	6	64	50	37	35	84	72	342
Jihomoravský	6	13	9	24	12	13	20	11	13	8	9	12	150	82	72	82	87	118	591
Karlovarský	15	16	11	6	8	10	8	10	5	5	12	5	111	32	46	49	79	137	454
Královéhradecký	10	5	7	2	2	3	6	3	4	3	2	5	52	34	22	18	44	45	213
Liberecký	5	8	11	17	13	6	10	10	6	7	4	7	104	30	36	68	62	82	382
Moravskoslezský	9	6	11	10	7	16	5	4	11	8	9	1	97	213	110	111	108	135	774
Olomoucký	9	8	9	10	8	10	7	10	8	9	9	4	101	44	35	43	61	112	396
Pardubický	12	7	10	8	5	16	5	10	10	7	4	11	105	61	39	44	73	92	414
Plzeňský	3	2	2	1	3	6	6	0	1	1	4	1	30	16	22	14	27	23	132
Hlavní město Praha	12	8	21	13	13	6	12	7	10	11	13	12	138	59	34	48	104	123	506
Středočeský	9	5	13	8	11	7	10	7	7	6	8	15	106	79	67	59	64	121	496
Ústecký	18	17	18	22	13	22	12	22	13	18	15	14	204	81	87	134	133	202	841
Vysočina	3	4	2	2	5	3	2	4	3	4	6	5	43	32	26	39	51	42	233
Zlínský	14	12	5	8	8	7	9	9	3	9	5	13	102	49	46	36	81	126	440
CELKEM VYKÁZÁNÍ	129	118	134	141	117	128	116	109	97	101	106	111	1407	862	679	778	1058	1430	6214
z toho opakovaná	16	14	15	19	15	17	12	13	14	16	16	22	189						
tj. v %	12%	12%	12%	13%	13%	13%	10%	12%	14%	16%	15%	10%	13%						

V roce 2012 bylo v České republice provedeno 1407 vykázaní.³⁸

³⁸ Bílý kruh bezpečí. *Domácí násilí.cz*. [online]. Domácí násilí. [cit. 5. 4. 2014]. Přehled počtu vykázaní Policií ČR dle krajů v roce 2012. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/statistiky/>

Přehled počtu vykázaní v České republice ze statistik policie v roce 2013.

PŘEHLED POČTU VYKÁZÁNÍ POLICIÍ ČR DLE KRAJŮ V ROCE 2013

KRAJ	Zpracoval Bílý kruh bezpečí ve spolupráci s APIC ČR- 13.1.2014												2013	celkem v letech						Celkem
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Jihočeský	5	2	8	5	1	7	6	5	7	8	6	3	63	50	37	35	84	72	64	342
Jihomoravský	7	10	13	7	9	10	12	13	12	12	11	12	128	82	72	82	87	118	150	591
Karlovarský	9	9	11	12	9	8	6	7	6	2	7	11	97	32	46	49	79	137	111	454
Královéhradecký	3	4	3	1	3	2	4	1	2	7	5	6	41	34	22	16	44	45	52	213
Liberecký	6	8	18	5	17	3	7	12	7	9	12	9	113	30	36	68	62	82	104	382
Moravskoslezský	7	10	9	9	18	7	9	5	10	6	15	2	107	213	110	111	108	135	97	774
Olomoucký	4	10	8	6	9	8	15	8	4	10	6	6	94	44	35	43	61	112	100	395
Pardubický	5	5	9	7	5	12	5	9	5	3	9	9	83	61	39	44	73	92	104	413
Plzeňský	6	4	2	5	5	1	1	1	1	5	4	4	39	16	22	14	27	23	30	132
Hlavní město Praha	9	11	16	8	15	14	10	11	18	13	10	20	155	59	34	48	104	123	138	506
Středočeský	9	8	15	7	11	8	12	2	11	17	7	4	111	79	67	59	64	121	106	496
Ústecký	14	13	13	21	16	16	9	10	13	9	10	12	156	81	87	134	133	202	204	841
Vysočina	6	2	8	9	7	4	2	8	4	8	7	8	73	32	26	39	51	42	43	233
Zlínský	9	6	10	7	10	9	7	10	12	3	7	11	101	49	46	36	81	126	102	440
CELKEM VYKÁZÁNÍ	99	102	143	109	135	109	105	102	112	112	116	117	1361	862	679	778	1058	1430	1405	6212
z toho opakovaná	16	11	18	9	24	22	15	18	12	13	14	16	188							
tj. v %	16%	11%	13%	9%	17%	20%	14%	18%	11%	12%	12%	14%	14%	Od 1.1.2007 do 31.12.2013 celkem: 7 573						

V roce 2013 bylo v České republice provedeno 1361 vykázaní.³⁹

³⁹ Bílý kruh bezpečí. *Domácí násilí.cz*. [online]. Domácí násilí. [cit. 5. 4. 2014]. Přehled počtu vykázaní Policií ČR dle krajů v roce 2013. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/statistiky/>

Přehled počtu vykázání v České republice ze statistik policie v roce 2014 za měsíce leden a únor.

PŘEHLED POČTU VYKÁZÁNÍ POLICIÍ ČR DLE KRAJŮ V ROCE 2014

KRAJ	Zpracoval Bílý kruh bezpečí ve spolupráci s APIC ČR- 28.3.2014												2014	celkem v letech							Celkem
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Jihočeský	8	5											13	50	37	35	84	72	64	63	405
Jihomoravský	11	5											16	82	72	82	87	118	150	128	719
Karlovarský	5	8											13	32	46	49	79	137	111	97	551
Královéhradecký	9	2											11	34	22	16	44	45	52	41	254
Liberecký	10	9											19	30	36	68	62	82	104	113	495
Moravskoslezský	11	10											21	213	110	111	108	135	97	107	881
Olomoucký	6	7											13	44	35	43	61	112	100	94	489
Pardubický	6	4											10	61	39	44	73	92	104	83	496
Plzeňský	3	7											10	16	22	14	27	23	30	39	171
Hlavní město Praha	14	15											29	59	34	48	104	123	138	155	661
Středočeský	11	6											17	79	67	59	64	121	106	111	607
Ústecký	10	16											26	81	87	134	133	202	204	156	997
Vysočina	8	10											18	32	26	39	51	42	43	73	306
Zlínský	7	11											18	49	46	36	81	126	102	101	541
CELKEM VYKÁZÁNÍ	119	115	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	234	862	679	778	1058	1430	1405	1361	7573
z toho opakovaná	16	14																			
tj. v %	13%	12%																			

Od 1.1.2007 do 28.2.2014 celkem: 7 807

V roce 2014 bylo za měsíc leden a únor provedeno 234 vykázání.⁴⁰

⁴⁰ Bílý kruh bezpečí. *Domácí násilí.cz*. [online]. Domácí násilí. [cit. 5. 4. 2014]. Přehled počtu vykázání Policií ČR dle krajů v roce 2014. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/statistiky/>

Bezpečnostní plán pro ohroženou osobu.

Bezpečnostní plán má za cíl zmenšení rizika ohrožené osoby, pokud stále hrozí ze strany násilníka riziko napadení. Tento plán je vhodný v případě, kdy násilník a ohrožená osoba nadále zůstává ve společném obydlí. Riziko napadení ze strany násilníka narůstá poté, co ohrožená osoba dala najevo, že ze vztahu odchází. Bezpečnostní plán má smysl, pokud ohrožená osoba svůj odchod ze společné domácnosti plánuje. V tomto případě má ohrožená osoba šanci se na odchod připravit a vzít si s sebou důležité dokumenty a osobní věci. Ve většině případů probíhá odchod z obydlí neplánovaně. Bezpečnostní plán vychází z konkrétního případu a jeho důležitou složkou je možnost ochrany a pomoci v nejbližším okolí.

Důležité doporučení pro sestavení bezpečnostního plánu:

- situace vyvolávající agresi násilníka (hádky, alkohol),
- využívání strategií pro zmírnění napětí situace (nekladení odporu, útěk),
- vyhýbat se nebezpečným místům a nenechat se zatlačit do rohu místnosti,
- vyhýbat se místům se zbraněmi,
- obklopit se lidmi, kterým věříme,
- zapamatovat si důležitá telefonní čísla pro případ ohrožení,
- mít připravenou a naplánovanou trasu útěku,
- v případě útěku znát místa pomoci (azylové domy, policie),
- zahrnutí dětí do únikového plánu,
- mít připravené zavazadlo s důležitými věcmi.

Obsah připraveného zavazadla:

Občanský průkaz, rodné listy, pas, oddací list a další osobní průkazy, bankovní karty, vkladní knížky a jiné dokumenty k účtům, léky, recepty, úřední záznamy o násilí, důležitá telefonní čísla, klíče od bytu a nájemní smlouvu.

Všechny tyto kroky plus vytvoření bezpečnostního plánu mají velký význam pro oběť k její ochraně a posílení naděje ve zlepšení konkrétní situace.⁴¹

⁴¹ BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, c2009, 92 s. ISBN 978-802-5454-220.

4.4 Sociální pomoc obětem domácího násilí

Sociální pomoc obětem domácího násilí není zaměřena pouze na pomoc obětem, ale také působí na širokou veřejnost v oblasti prevence. Pomoc obětem zahrnuje následující sociální služby:

1) *krizová pomoc:*

- *krizová telefonická linka,*

- *krizová lůžka,*

- *kontaktní krizová pomoc;*

2) *odborné sociální poradenství:*

- *sociální poradenství,*

- *právní poradenství,*

- *psychologické poradenství,*

- *pedagogické poradenství,*

3) *azylový dům.*⁴²

Formy poskytovaných služeb:

a) *pobytová forma, zahrnující intenzivní práci s obětí, spojená se zajištěním bydlení;*

b) *terénní forma, zahrnující práci obětí přímo v terénu;*

c) *ambulantní forma, zahrnující dlouhodobou práci s obětí, které potřebují pomoc a bydlení mají zatím vlastní.*

⁴² BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, c2009, 92 s. ISBN 978-802-5454-220. cit. 61 s.

Prvním krokem pro oběť domácího násilí může být:

- telefonát na některou z linek důvěry, např. **DONA** linku na tel. č. 251 511 313

Dalším krokem je vyhledat místa odborné pomoci, např. intervenční centra, poradny pro rodinu, poradny Bílého kruhu bezpečí, krizová centra a azylové domy.

V neposlední řadě akutního nebezpečí je potřeba zavolat na linky tísňového volání 155 a 158.

Intervenční centra

Dnem 1. 1. 2007 začaly ve všech krajích České republiky působit intervenční centra, poskytující pomoc osobám ohroženým domácím násilím a koordinují spolupráci mezi navazujícími službami. Dále spolupracují s policií České republiky v případech vykazání.

Intervenční centra jsou určena osobám ohroženým domácím násilím, které jsou v režimu vykazání a dále osobám, které chtějí svoji situaci řešit, hledající pomoc, radu a informace.

Pokud se ohrožená osoba rozhodne řešit svůj problém, může se obrátit osobně, písemně nebo telefonicky na nejbližší centrum pomoci. Toto centrum poskytuje sociálně terapeutickou činnost a pomoc při uplatňování práv, zájmů a obstarávání osobních záležitostí. Také zprostředkovává ohroženým osobám následnou pomoc, jako je právní a psychologická pomoc a zprostředkování ubytování. Ohrožená osoba může svoji situaci konzultovat se sociálním pracovníkem, právníkem, psychologem, při čemž v těchto případech nepotřebuje doporučení a může vystupovat anonymně.

Služby poskytované intervenčním centrem jsou bezplatné. Podrobné informace naleznete na stránkách www.domaci-nasili.cz

Adresář intervenčních center naleznete na stránkách Bílý kruh bezpečí www.domaci-nasili.cz⁴³

⁴³ Bílý kruh bezpečí. *Domácí násilí cz*. Intervenční centra [online]. Domácí násilí. [cit. 15. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/intervencni-centra/intervencni-centra-informace-jake-sluzby-poskytuji-a-nabizi/>

Bílý kruh bezpečí.

Mezi poradny pro oběti domácího násilí patří nestátní neziskové organizace poskytující sociální, právní a psychologické služby osobám ohroženým domácím násilím. Mezi tyto poradny patří Bílý kruh bezpečí. Jde o občanské sdružení s působností v celé České republice. Sdružení má tři hlavní cíle, mezi které patří poskytování pomoci obětem a svědkům trestných činů, prevence v boji proti kriminalitě a usiluje o zlepšení práv poškozených v trestním řízení. Pomoc je bezplatná a je postavena na osobním kontaktu s konzultanty, právníky a psychology. Bílý kruh bezpečí spolupracuje se širokou veřejností pořádáním přednášek a seminářů. Vydává letáky, brožury a manuály, spolupracuje se státními i nevládními organizacemi. Sdružení provozuje nonstop telefonickou linku DONA pro pomoc lidem ohroženým domácím násilím. Nejvýznamnější počín Bílého kruhu bezpečí je bezesporu návrh zákona č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím.

Bílý kruh bezpečí je významným poskytovatelem sociálních služeb, odborného sociálního poradenství pro oběti trestné činnosti, intervenční centrum a telefonické krizové pomoci osobám ohroženým domácím násilím a obětem trestných činů.⁴⁴

Kontakt:

Bílý kruh bezpečí, o. s.
U Trojice 1042/2
150 00 Praha 5
tel.: 257 317 110 nepřetržitě
fax: 251 512 299
e-mail: centrala.praha@bkb.cz
www.bkb.cz

DONA linka – nepřetržitá telefonická pomoc osobám ohroženým domácím násilím – tel. č. 251 511 313
www.donalinka.cz

⁴⁴ Bílý kruh bezpečí. *Domácí násilí cz.* [online]. Domácí násilí. [cit. 13. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.domacinasil.cz/bily-kruh-bezpeci/>

Informační a poradenské centrum ROSA.

ROSA je nestátní nezisková organizace poskytující bezplatnou odbornou pomoc v oblasti domácího násilí ženám obětem, aby se lépe orientovaly ve svých právech. Toto vše směřuje k posilování schopnosti řešit svoji vlastní situaci, stabilizovat se a začlenit se do běžného života. Cílem odborného sociálního poradenství je:

- poskytovat ženám bezplatné informace o možnostech pomoci,
- poskytovat odborné poradenství ve formě psychosociální a sociálně terapeutické,
- posílení schopností a sebevědomí klientek,
- zajištění bezpečí klientek a dětí,
- sociálně právní konzultace a informace,
- bezplatná právní pomoc,
- sociální začleňování do běžného života.

Služby jsou koncipovány pro ženy, oběti aktuálního domácího násilí, oběti, které domácí násilí zažily v minulosti, které se chtějí v situaci domácího násilí zorientovat nebo chtějí být nápomocny obětem. Tyto služby jsou určeny ženám bez omezení věku, které jsou na území ČR přihlášeny k trvalému pobytu, azylu, jsou členy EU a které vysloví zájem o nabízenou službu. Služby v informačním centru jsou nabízeny bezplatně jednorázově i dlouhodobě. Mezi tyto služby patří individuální psychosociální konzultace, sociálně terapeutická, sociálně právní, psychologické konzultace a právní poradenství. Smyslem pomoci je zajištění bezpečí klientky a dětí, zjištění rizikových faktorů, vypracování bezpečnostního plánu, informace o možnostech řešení situace, podpora a posílení klientky při zpracování traumatu způsobeného prožitým násilím. Mezi typy poradenství patří individuální konzultace, internetové poradenství, telefonické poradenství a krizové poradenství.

ROSA - centrum pro týrané a osamělé ženy

Podolská 242/25, 147 00 Praha 4

Tel./fax.: +420 241 432 466

SOS tel.: + 420 602 246 102 (Po-Pá: 9-18 hod.)⁴⁵

⁴⁵ ROSA. Občanské sdružení nabízející komplexní pomoc ženám – obětem domácího násilí. [online]. Rosa. [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/o-nas/kontakt/>

Koalice organizací proti domácímu násilí – KOORDONA

Vyústěním spolupráce neziskových organizací byla založena dne 25. listopadu 2004 koalice organizací proti domácímu násilí Koordona. Vznikla jako volné sdružení neziskových organizací, která hájí práva žen, realizují aktivity proti domácímu násilí, poskytují přímou pomoc obětem, zajišťují následnou pomoc, realizují preventivní aktivity a publikují a vzdělávají odbornou veřejnost. Cílem této koalice je účinně napomáhat neziskovým organizacím zabývajícím se obhajobou ženských práv, včetně domácího násilí, koordinovat pomoc obětem, zlepšovat dostupnost a kvalitu poskytovaných služeb, standardizovat práci s ohroženými osobami a prosazovat systémové změny v oblasti domácího násilí.

Mezi členy koalice patří:

- Acorus – pro osoby ohrožené domácím násilím,
- Arcidiecézní charita Praha,
- Élektra, o. s.,
- Magdalenium, o. s.,
- Most k životu, o.p.s.,
- Občanská poradna Nymburk, o. s.,
- Persefona, o. s.,
- proFem, o.p.s.,
- Slezská diakonie ⁴⁶.

⁴⁶ KOORDONA. Koalice organizací proti domácímu násilí. [online]. Koordona. [cit. 10. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.koordona.cz/>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

2 VÝZKUMNÁ ŠETŘENÍ

Ve své práci se zabývám analýzou statistických údajů, které provedla agentura STEM. V letech 2001 a 2006 proběhl sociologický výzkum o domácím násilí v České republice. Tento výzkum provedla agentura STEM pro Bílý kruh bezpečí a Phillip Morris ČR. Od roku 2001 se dle výzkumu viditelně zlepšila informovanost veřejnosti o domácím násilí. Pojem domácí násilí si uvědomuje většina populace, ovšem zůstává nízká informovanost o tom, jak na něj reagovat. Z výzkumu je patrné, že nedostatečná informovanost, jak se v případě domácího násilí zachovat, je jedním z faktorů snižujících ochotu lidí proti němu zasáhnout. Další statistické údaje se týkají žen – obětí domácího násilí v roce 2012.

Ve své práci se dále zabývám kazuistikou - případy domácího násilí páchaného na ženách na území hlavního města Prahy. Tyto případy znám osobně, protože pracuji jako policista místního oddělení Holešovice, Praha 7.

Za svůj výzkumný vzorek jsem vybral dva náhodné případy domácího násilí, které byly jinak kvalifikované a ukončené. Jeden byl kvalifikován jako přešůpek proti občanskému soužití a druhý jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí. V případech nemohu uvádět osobní údaje.

Pro stanovené hypotézy jsem zvolil obsahovou analýzu dvou případů domácího násilí, kdy oběti jsou vždy ženy. Ke každému případu zpracuji kazuistiku s vyhodnocením.

Stanovil jsem tři hypotézy, které budou potvrzeny nebo vyvráceny výzkumem.

Hypotézy: 1) Spouštěčem násilí bývá převážně alkohol.

2) Za domácí násilí si mohou ženy samy.

3) Společným znakem je sociální prostředí.

2.1 Reprezentativní výzkum

Před rokem 2006 bylo obdobím zvýšeného zájmu o problém domácího násilí. Velká část lidí byla přesvědčena, že v porovnání s dřívějšími roky se o tomto problému více mluví a více se dělá pro pomoc obětem. S kladnou odezvou se setkalo přijetí nových opatření na ochranu před domácím násilím. Největší podporu mezi lidmi mělo zejména zřízení intervenčních center a opatření o vykázaní násilníka ze společného obydlí. Zvýšená pozornost věnována tomuto jevu měla pozitivní dopad na postoj veřejnosti. Výrazný pokles zaznamenalo mínění, že jde o okrajový a soukromý problém. Naopak výrazného zvýšení se dočkalo mínění lidí, že domácí násilí je naléhavý problém.

Výzkum také ukázal na fakt, že některé rozpory a mýty v názoru na výskyt domácího násilí zjištěné v roce 2001 přetrvávají i v roce 2006. Společnost si připouští, že jde o obecný jev, týkající se všech vrstev společnosti. Oproti tomu si ale téměř každý druhý připouští mýtus, že k násilí dochází především v sociálně slabých domácnostech. Výzkum také potvrdil, že zkušenost s domácím násilím v partnerském vztahu má 14 % populace starší 15 let. Dle výzkumu zůstávají stejné typické znaky domácího násilí mezi partnery. Značná část násilí je dlouhodobá, opakující se, zahrnující fyzické násilí v kombinaci s psychickým. Významná skutečnost je, že ve velké části případů, u nichž dochází k násilí, jsou v 80 % přítomny děti. Tato skutečnost je velkou výzvou pro angažování státu v řešení domácího násilí.⁴⁷

⁴⁷ Bílý kruh bezpečí. *Domácí násilí cz.* [online]. Domácí násilí. [cit. 10. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/statistiky/reprezentativni-vyzkum-2006-stem/>

Závěry reprezentativního sociologického výzkumu v roce 2001.

- 16 % populace nad 15 let trpí domácím násilím;
- 25 % populace se s domácím násilím setkala buď jako svědek, nebo násilník;
- 71 % populace soudí, že domácí násilí nelze tolerovat;
- 75 % populace je přesvědčena, že k projevům násilí nesmí být okolí lhostejné;
- 20 % populace má informace, jak se bránit domácímu násilí;
- 30 % populace se domnívá, že slušní lidé se domácího násilí nedopouští;
- v 84% - 90% domácností s problémem násilí vyrůstají děti;
- osoba ohrožená násilím vyhledá pomoc většinou do tří let od prvního útoku;
- oběti nejčastěji hledají pomoc u lékaře nebo u policie;
- nejčastější příčinou násilí jsou povahové vlastnosti násilníka a alkohol.

Závěry reprezentativního sociologického výzkumu v roce 2006.

- 84 % populace považuje domácí násilí za vážný problém;
- 50 % dotazovaných ví o nějakém případě partnerského násilí z doslechu;
- 25 % dotazovaných se s domácím násilím setkala přímo;
- v 80 % rodin s domácím násilím žijí děti;
- 89 % populace je přesvědčena, že o problému domácího násilí více mluví;
- 68 % populace je přesvědčena, že se pro jeho řešení více dělá;
- 74 % populace se domnívá, že pomoc pro oběti je dostupnější;
- 80 % populace vítá opatření zřízení intervenčních center a institutu vykazání.⁴⁸

⁴⁸ Bílý kruh bezpečí. *Domácí násilí cz.* [online]. Domácí násilí. [cit. 10. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/statistiky/reprezentativni-vyzkum-2006-2001-stem/>

2.2 Statistika – ženy oběti domácího násilí za rok 2012

V roce 2012 byla zpracována data 268 klientek instituce ROSA, pro účely statistiky. Ženy jako oběti domácího násilí jsou ze všech věkových i socioekonomických skupin.

Aktivně hledají pomoc v případech domácího násilí ženy ve věkové skupině 35-39 let (27,2 %), dále pak následují kategorie 30-34 let (19,5 % žen) a 40-44 let (19,5 % žen). Pokud jde o jejich partnery, nejčastěji jsou mezi těmi, kdo se násilí dopouštějí, zastoupeny věkové skupiny 35-39 let (24,6 %) a 40-44 let (20,1 %), 30-34 let a 45-49 let (shodně 14,5 %).

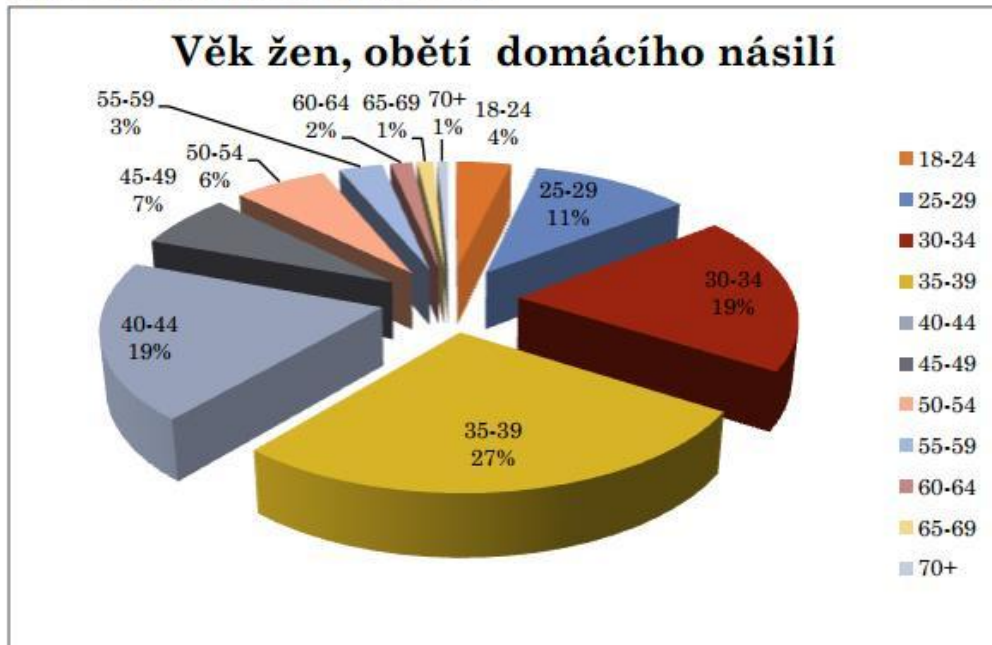
TABULKA 1 . Věková struktura, oběti a pachatelé domácího násilí, 2012

věk	ženy - oběti		muži - pachatelé	
	počet	v %	počet	v %
18-24	10	3,7%	3	1,1%
25-29	29	10,8%	13	4,8 %
30-34	52	19,5%	39	14,5%
35-39	73	27,2%	66	24,6 %
40-44	52	19,5%	54	20,1%
45-49	18	6,7%	39	14,5 %
50-54	17	6,3%	21	7,8 %
55-59	8	3%	15	5,6 %
60-64	4	1,5%	9	3,3 %
65-69	3	1,1%	6	2,2 %
70+	2	0,7%	4	1,5 %
celkem	268		268	

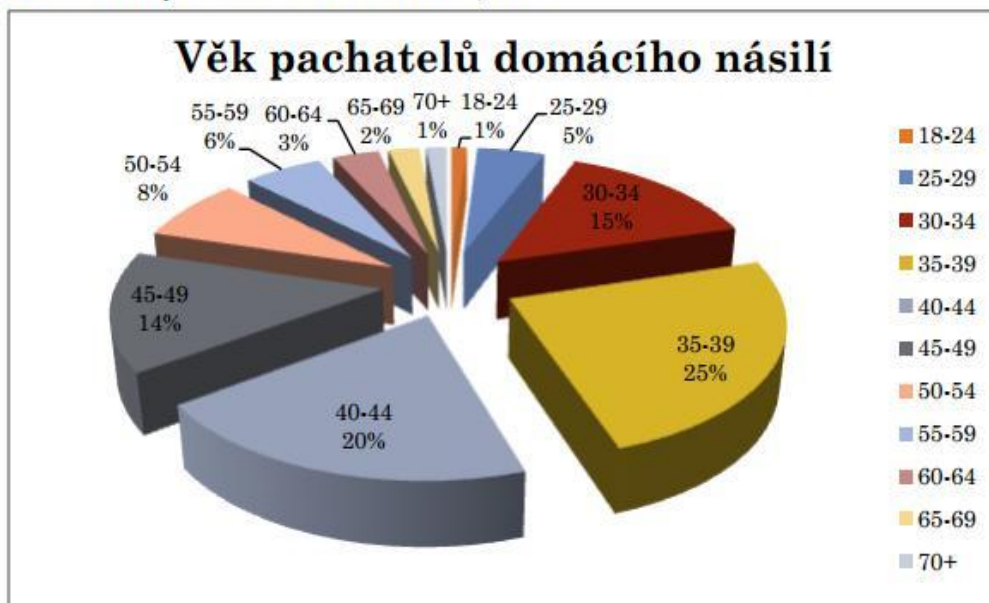
Statistiky potvrzují, že oběťmi domácího násilí jsou lidé bez ohledu na své vzdělání či sociální postavení. Mezi oběťmi jsou nejčastěji zastoupeny ženy se středoškolským vzděláním (54 %), následují ženy s vysokoškolským vzděláním (31%). Muži, dopouštějící se násilí na svých partnerkách, mají nejčastěji středoškolské vzdělání (37 %), následováni vysokoškoly (35 %) a vyučenými (20 %).⁴⁹

⁴⁹ ROSA. Občanské sdružení nabízející komplexní pomoc ženám – obětem domácího násilí. [online]. Rosa. [cit. 10. 4. 1024]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/STATISTIKA>

GRAF 1. Věk obětí domácího násilí, 2012

Graf 2. : Věk pachatelů domácího násilí, 2012

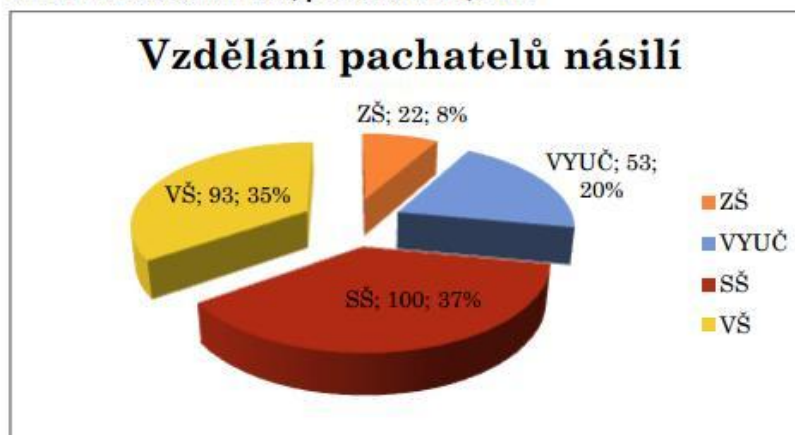
TABULKA 2. Vzdělání obětí a pachatelů domácího násilí, 2012

	ženy		muži	
	počet	v %	počet	v %
ZŠ	18	6,7%	22	8,2%
VYUČ	22	8,2%	53	19,8%
SŠ	144	53,7%	100	37,3%
VŠ	84	31,3%	93	34,7%
	268		268	

GRAF 3. Vzdělání žen obětí DN, 2012

GRAF 4. Vzdělání mužů, pachatelů DN, 2012

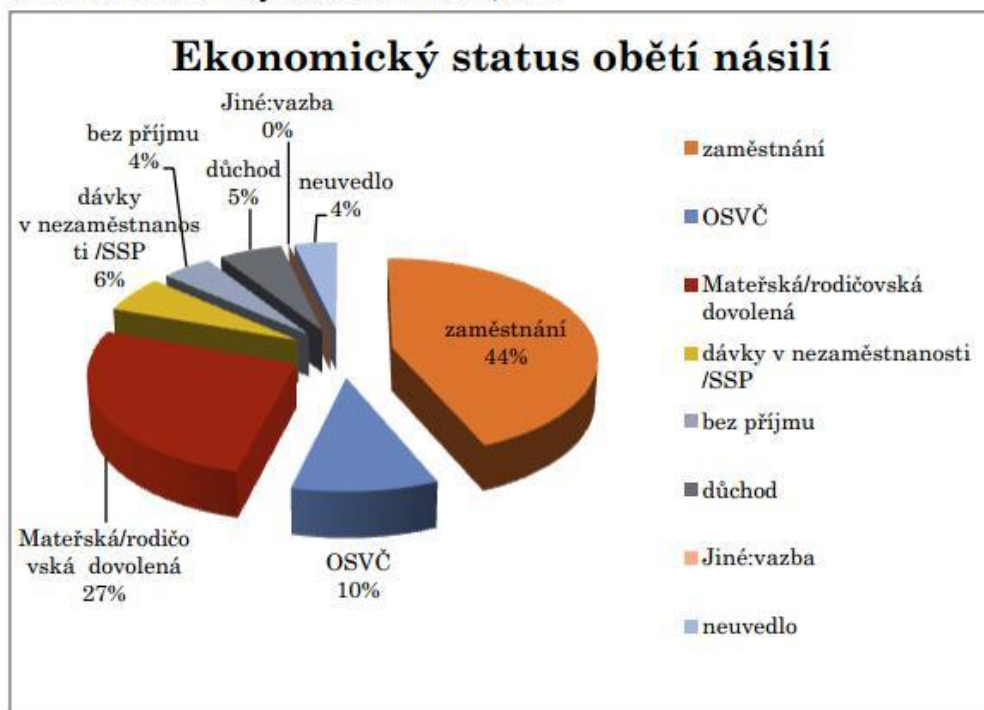
Další statistické údaje se týkají ekonomického statusu žen – obětí domácího násilí. Až polovina ohrožených žen je zaměstnaných. Ženy na mateřské dovolené tvoří 26,4 %.

16,7 % žen není ekonomicky aktivních (nezaměstnané ženy, ženy na důchodu, ženy v domácnosti). Ženy, které jsou ekonomicky závislé na svém partnerovi, tvoří 43,1 %.

TABULKA 3. Ekonomický status obětí a pachatelů násilí, 2012

	ženy		muži	
	počet	v %	počet	v %
zaměstnaní	118	44%	140	52,2%
OSVČ	28	10,4%	86	32,1%
Mateřská/rodičovská dovolená	72	26,9%	1	0,37%
dávky v nezaměstnanosti /SSP	16	6%	11	4,1%
bez příjmu	12	4,5%	14	5,2%
důchod	15	5,6%	18	6,7%
Jiné: vazba	0	0	1	0,37%
neuveďlo	10	3,7%	7	2,6%

GRAF 5.: Ekonomický status obětí násilí, 2012

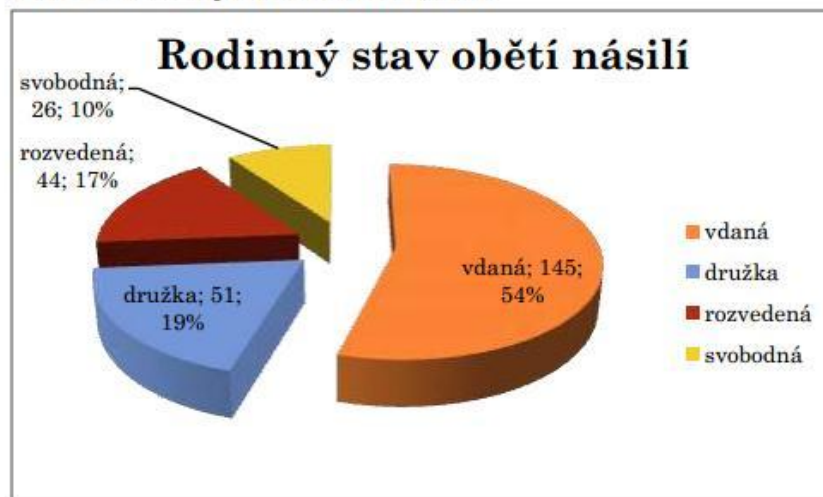

Další statistické údaje se týkají rodinného stavu ohrožených osob – žen obětí domácího násilí. Přes 50 % vdaných žen zažívá násilí. Druhou skupinu tvoří družky v 19 %. Další nemalá skupina je tvořena rozvedenými ženami 16 %, nejmenší počet obětí tvoří ženy svobodné 9 %.

TABULKA 4. Rodinný stav obětí , 2012

Rodinný stav obětí domácího násilí		
	Počet žen	v %
vdaná	145	54,1%
družka	51	19 %
rozvedená	44	16,4%
svobodná	26	9,7 %

GRAF 6.: Rodinný stav obětí násilí, 2012

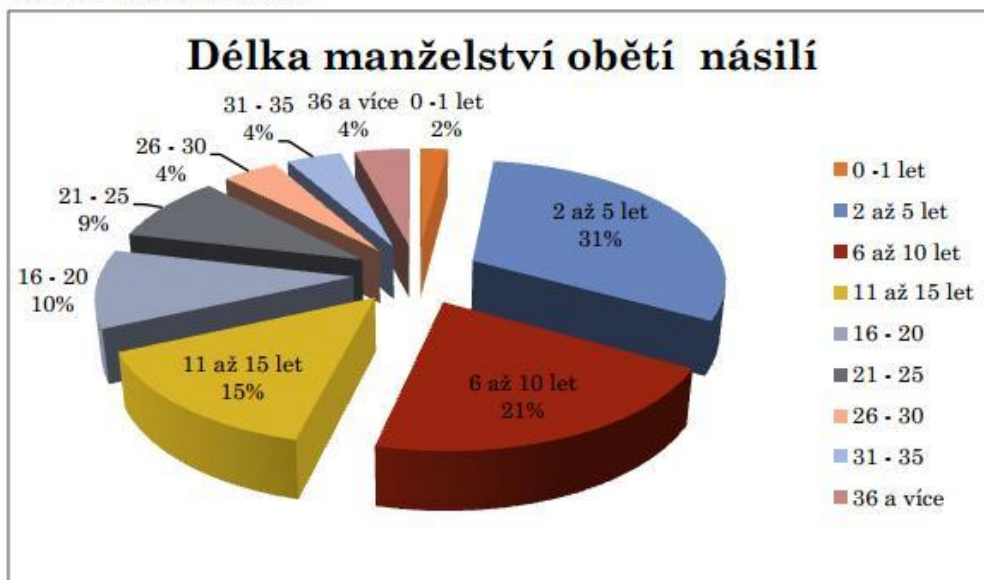
⁵⁰ ROSA. Občanské sdružení nabízející komplexní pomoc ženám – obětem domácího násilí. [online]. Rosa. [cit. 10. 4. 1024]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/STATISTIKA>

Ženy přicházející s problémem domácího násilí jsou ve více než polovině případů vdané. Nejčastěji žijí v manželském svazku po dobu 1-5 let (31 % žen). Zároveň se zvyšuje počet vdaných žen, přicházejících řešit násilí v kategoriích 26 a více let manželství.

TABULKA 5. Délka manželství / vztahu obětí , 2012

Délka manželství / vztahu obětí domácího násilí		
roky	Počet žen	v %
0 -1	3	2 %
1 - 5	45	31 %
6 - 10	30	20,7 %
11 - 15	21	14,5 %
16 - 20	15	10,3 %
21 - 25	13	9 %
26 - 30	6	4,1 %
31 - 35	6	4,1 %
36 a více	6	4,1 %
celkem	145	

Graf 7.: Délka manželství

⁵¹ ROSA. Občanské sdružení nabízející komplexní pomoc ženám – obětem domácího násilí. [online]. Rosa. [cit. 10. 4. 1024]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/STATISTIKA>

Domácí násilí probíhá ve vztazích, kdy násilník a oběť jsou vázáni mnoha pouty a závazky jako například citovým poutem, dětmi, movitým i nemovitým majetkem, bydlištěm atd. Motivem domácího násilí je demonstrace moci a nadřazenosti. Následkem toho je zničené sebevědomí oběti, která je frustrována a ztratila schopnost se bránit.

Sexuální násilí – jde o agresi se snahou zmocnit se oběti v sexuálním ohledu tak, aby byl násilník uspokojen a oběť ponížena a zneužita. Vyskytuje se například v podobě vynucení pohlavního styku nebo jiných sexuálních praktik proti vůli nebo nechuti oběti.

Ekonomické násilí – týká se omezení dispozice vlastními či rodinnými finančními prostředky a cílem je ekonomická závislost oběti na pachateli.

Fyzické násilí – jedná se o přímé napadení osoby, které může mít podobu strkání, bití rukama nebo jinými předměty, tahání za vlasy, smýkání, škrcení, kopání, ohrožování zbraní, znehybňování oběti, házení předmětů.

Psychické násilí – má za cíl systematicky oběť ovládnout, vnutit jí pocit bezmoci a strachu a potlačení vlastní osobnosti.

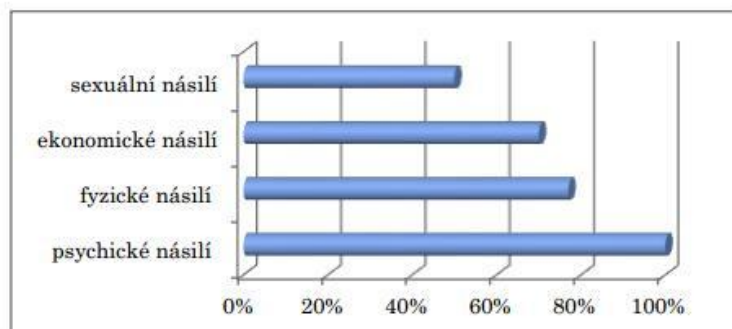
50 % žen má zkušenost se sexuálním násilím,

70 % žen má zkušenost s ekonomickým násilím,

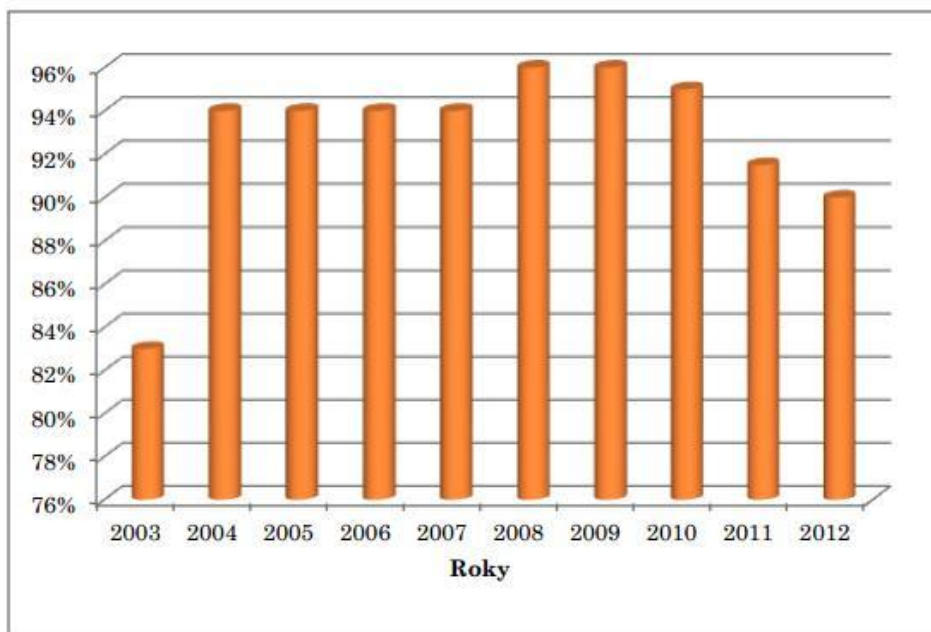
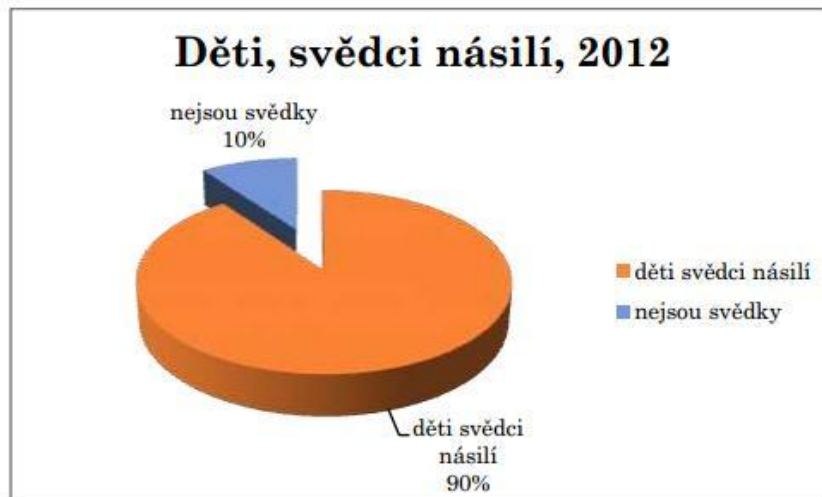
78 % žen má zkušenost s fyzickým násilím,

99 % žen má zkušenost s psychickým násilím.

Graf 8: Formy domácího násilí na ženách

Ochrana dítěte před násilím by měla být na prvním místě. Dle statistik vyplývá, že dítě je svědkem domácího násilí v 90 %. Od roku 2009, kdy byl počet dětí 96 %, se toto číslo pomalu snižuje a doufejme, že tento trend bude pokračovat. Nicméně statistické číslo 90 % je stále alarmující.

⁵² ROSA. Občanské sdružení nabízející komplexní pomoc ženám – obětem domácího násilí. [online]. Rosa. [cit. 10. 4. 1024]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/STATISTIKA>

2.3 Kazuistika

Oběť: žena M. S.

Věk: 32

Lokalita: město, 25 000 obyvatel

Na policii oznámila M. S., že byla napadena svým opilým manželem. Manžel se měl v ranních hodinách vrátit domů v silně podnapilém stavu, což mu manželka vyčetla s tím, ať si jde lehnout do kuchyně a že je špatným příkladem synovi. To muže rozčílilo a začal manželku mlátit. Udeřil ji pěstí do obličeje a tím ji způsobil zranění na nose. Napadená uvedla, že k napadání ze strany manžela dochází již několik let, kdy ji často bije. Incidentům je často přítomen její nezletilý syn D. S., kterému je 10 let. Poškozená nikdy žádný incident nehlásila na policii. K soužití s manželem uvedla, že na začátku byl jejich vztah dobrý, ale přibližně před pěti lety mezi nimi začalo docházet k častým hádkám. Poslední dobou jsou hádky častější a dochází k nim jednou do měsíce. Při hádkách nikdy v minulosti nedošlo k žádnému násilnému jednání ze strany jejího manžela. Jenom v poslední době hádky vyvrcholily tak, že do ní manžel strčil. Nikdy však nedošlo k žádnému zranění a nikdy jí manžel nevyhrožoval ublížením na zdraví. Dále oznamovatelka uvedla, že jí manžel nikdy nezakazoval žádnou činnost, ani styk s kamarádkami. Manžel také nikdy nenapadl jejich nezletilého syna, o kterého se řádně stará. Poslední hádka vyvrcholila fyzickým napadením. Manžel poté, co ji udeřil, přestal ji dále napadat a odešel z místnosti. Ona přesto celou věc oznámila na policii, protože chtěla, aby jejímu manželovi někdo domluvil. Po sdělení policistou poškozené, že se ve věci jedná o domácí násilí a že její muž může být vykázán z bytu, začala svoji výpověď měnit s tím, že to zase není tak hrozné a že jen chtěla, aby mu policie domluvila. Poškozená dále uvedla, že z manžela strach nemá a dokázala by se podle jejích slov ubránit. Stejně tak si myslí, že ji manžel už v budoucnu nikdy nenapadne. Poškozená uvedla, že trvá na tom, aby policie v konkrétním případě již neprováděla žádné další úkony. Policie v dané věci prováděla šetření u obyvatel domu na násilí v bytě poškozené s negativním výsledkem. Vzhledem k tomu, že se neprokázalo domácí násilí, byl případ posouzen jako přešůpek proti občanskému soužití. Poškozená při svém vysvětlení na policii využila práva a nedala návrh na projednání přešůpku, z tohoto důvodu není možné ve věci provádět další úkony a celá věc se odloží, protože přešůpek nelze projednat.

Analýza kazuistiky:

Formy násilí:

- Psychické násilí – slovní napadání, urážky
- Fyzické násilí – bití, strkání, fyzické napadání

Agresor:

- manžel

Faktory ovlivňující dlouhodobost:

- i přes to, že k projevům násilného chování dochází dlouhodobě, nebylo nikdy dříve hlášeno ani sepsáno

Současný stav:

- podle oznamovatelky se situace doma uklidnila a již nehrozí další napadení, z manžela nemá žádný strach, nebyl dán návrh k projednání přestupku a věc byla odložena

Sociologická stránka:

- jedná se o středoškolsky vzdělané lidi, žijící ve svazku manželském, žijí spolu v cihlovém domě v osobním vlastnictví, oba manželé pracují, jsou v produktivním věku

Příčina domácího násilí:

- příčinou a spouštěčem násilí je v tomto případě jednoznačně alkohol

Oběť: žena J. H.

Věk: 38 let

Oblast: město 50 000 obyvatel

Hlídkka policie byla vyslána k místu incidentu do vícepodlažního domu, kde se spojila s oznamovatelkou, která označila byt v domě, kde zřejmě dochází k napadání mezi partnery. Policisté v uvedeném bytě slyšeli ženské naříkání. Poté jim otevřela dveře bytu zjevně vyděšená žena v noční košili. Její mluvený projev byl nesrozumitelný, z čehož vyšlo najevo, že žena je hluchá. Z popisu situace na místě hlídka usoudila, že žena byla napadena mužem, který je ještě uvnitř bytu. Násilník, který ji napadl, je její bývalý přítel, který do bytu vnikal většinou násilím a odmítal poté z bytu odejít. Z výpovědi poškozené je patrné, že v bytě žije sama a násilník se odstěhoval před rokem z důvodu nefungujícího vztahu. Z bytu si odnesl většinu věcí kromě nějakých drobností. I přesto, že v bytě nebydlel, neustále za poškozenou chodil pod záminkou drobných věcí. Protože násilník neustále obtěžoval a neustále prosil, aby ho u sebe poškozená nechala bydlet, slitovala se nad ním, a násilník se k ní opět nastěhoval. Poškozená mu nedala klíče od bytu s tím, že otevře, když zazvoní. To se mu ale vůbec nelíbilo a často poškozenou kvůli klíčům slovně i fyzicky napadal. V den incidentu byla paní J. H. doma, když jí kolem 18 hodin přišla zpráva SMS od jejího druha, aby za ním přišla do restaurace. Z restaurace společně odešli domů cca ve 20 hodin. Druh začal doma opět pít a nabízel poškozené, ať jdou společně do koupelny. Poté dostal hlad a začal si vynucovat něco k jídlu. Poškozená odmítla připravit něco k jídlu, to násilníka rozčílilo a naznačil útok pěstí. Pořád jí v opilosti něco říkal, ale ona se s ním nebavila a odešla k počítači. Ve chvíli, kdy vstávala od počítače, k ní přišel a ze zadu ji udeřil pěstí do zad. Ona mu řekla, aby to nedělal a prosila ho, aby jí nechal. Nato ji kopl nohou do břicha, ona upadla zády na umyvadlo a začala se útokům bránit. Stále ji fyzicky napadal a vyčítal jí spoustu nesmyslných věcí, přitom ji škrtil a mlátil oběma rukama zaťatými v pěst. Tyto útoky trvaly až do příjezdu policie. Poškozená byla ošetřena v nemocnici s tím, že nemá žádné vážné zranění, měla jen nějaké pohmožděniny, které jí byly ošetřeny. K věci poškozená uvedla, že žila s přítelem ve společné domácnosti 5 let. Po tu dobu jí přítel stále opakovaně fyzicky napadal. Napadal ji, když byl střízlivý i pod vlivem alkoholu. Po tomto zjištění byl násilník z bytu vykázán a následně obviněn pro podezření z přečinu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Poškozená podala návrh k soudu na prodloužení lhůty o vykázání.

Analýza kazuistiky:

Formy násilí:

- psychické násilí – slovní napadání, urážky, zastrašování, výhrůžky
- fyzické násilí – strkání, vláčení, kopání, rány zavřenou pěstí, škrcení

Agresor:

- bývalý přítel

Faktory ovlivňující dlouhodobost:

- k projevům násilí dochází dlouhodobě, bylo již několikrát hlášeno a sepsáno

Současný stav:

- agresor byl vykázán, byl obviněn, byl mu zakázán styk s poškozenou, podán návrh na prodloužení lhůty vykázání

Sociologická stránka:

- jedná se o středoškolsky vzdělané lidi, žijící spolu jako druh družka, poškozená žije v cihlovém domě v osobním vlastnictví, násilník žije po ubytovnách, násilník nepracuje, poškozená má invalidní důchod

Příčina domácího násilí:

- příčinou a spouštěčem násilí je v tomto případě jednoznačně alkohol

2.4 Závěrečné vyhodnocení výzkumu

Spouštěčem domácího násilí bývá převážně alkohol.

V obou uvedených případech hraje alkohol důležitou roli, jako spouštěč domácího násilí. Muži často řeší své problémy požíváním alkoholických nápojů. Alkohol může sloužit jako spouštěcí prvek nebo jako výmluva, ale není příčinou násilí. Stává se velmi často, že oběti omlouvají násilné chování svého partnera právě pro požití alkoholu.

Za domácí násilí si mohou ženy samy.

Násilníci se na vyprovokování k násilí vymlouvají často – důvodem k násilí podle nich může být cokoliv, co není podle jejich představ. K násilí se v rodině uchýlí proto, že mají pocit, že si toto mohou dovolit, protože chtějí získat nad partnerkou absolutní moc a kontrolu. Omluvou pro fyzické napadení či psychický teror ale nemůže být žádné jednání ani fakt, že se jedná o partnerku či manželku. Domácí násilí nebývá nezvládnutím konfliktu, ale chováním, které má vést k získání kontroly a moci nad partnerkou. Pachatelé jsou patologické osobnosti se sklonem k alkoholismu.

Společným znakem je sociální prostředí.

Domácí násilí se vyskytuje ve všech společenských skupinách, nezávisle na vzdělání či ekonomické situaci pachatele a oběti. Tento mýtus se vytvořil pravděpodobně proto, že společnost se domnívá, že domácí násilí mizí v souvislosti s vyšším vzděláním. V uvedených případech jde o osoby se středoškolským vzděláním, kdy ze statistik vyplývá, že ženy středoškolačky jsou oběťmi násilí ve více než polovině všech případů. Z výzkumu je patrné, že sociální prostředí není společným znakem domácího násilí.

Shrnutí nynější úpravy a návrhy změn

V poslední době došlo k výraznému zlepšení v řešení domácího násilí, na kterém mají významnou roli neziskové organizace. Jejich úsilí bylo korunováno přijetím zákona na ochranu před domácím násilím.

V dnešní době je policie schopna stíhat pachatele, provádět dokonalou dokumentaci, zajistit bezpečí ohrožené osobě a částečně již zvládá komunikaci s obětí. Policie by měla již umět klasifikovat jednání mající znaky domácího násilí. Řádné a podrobné zaprotokolování má nezbytný význam pro občanskoprávní řízení, popřípadě trestní stíhání. Pro řádné objasnění věci je důležité, aby pachatel i ohrožená osoba byla vyslechnuta odděleně, což z technických důvodů není vždy možné. Policie je především preventivní složka, jejíž přítomnost na místě incidentu, nebo použitím svého oprávnění může v některých případech mít pro násilníka odstrašující účinek v pokračování svého jednání. Dřívější ignorace ze strany policie byla zapříčiněna nedostačujícími oprávněními a měla za následek nepřímé povzbuzení pro násilníka a pro oběť pocit bezmoci. Tento problém byl vyřešen přijetím patřičných zákonů a následně důsledným proškolením jednotlivých policistů. Důležitá role pro polici v případech domácího násilí připadá na účinně rychlou a zejména adekvátní reakci, které je důležitá především pro oběti násilí. Pro následné případy domácího násilí je zapotřebí, aby byl přístup policie v těchto kauzách citlivější. Za další je potřeba zavést přesnou databázi výjezdů a dokumentaci k jednotlivým případům pro jejich efektivnější řešení. Do budoucna bych také viděl zřízení specializovaného útvaru pro řešení těchto případů. Dnes již policie odkazuje oběti na specializované organizace, které jsou důležité pro jejich další řešení. Ani vypracování přesných závazných metodik postupu na místě činu nezabrání špatné klasifikaci případu, když budou policisté unaveni, bude jich sloužících v terénu málo a bude stále pokračovat odchod déle sloužících a zkušených do civilu.

Do přestupkového práva je zapotřebí doplnit pojem domácí násilí, zvýšit horní hranice pokut, opakované přestupy související s násilím posuzovat jako trestné činy a prodloužit lhůtu trestnosti z jednoho roku minimálně na tři.

V trestním zákoníku je zapotřebí pro systémové změny zakotvit pojem domácí násilí, kde bude doslovně uvedeno násilí páchané v rámci rodiny a domácnosti. Do dnešního dne není pojem domácí násilí v našem právu přesně definován.

Zřetel u případů domácího násilí musí být dán na ochranu dětí, pro jejich zdravý vývoj na ochranu základních lidských práv a na ochranu rodiny jako základ státu.

ZÁVĚR

Domácí násilí bylo, je a bude stále velký společenský problém. Je potřeba si uvědomit, že domácí násilí není ojedinělý a náhodný skutek. Ve většině případů předchází psychické násilí fyzickému, jako jsou slovní pře, omezování, ponižování, vysmívání se, vyhrožování atd. Velmi typická je eskalace a nesmíme zapomínat, že k násilí dochází hlavně za zavřenými dveřmi. Při řešení se projevuje nepropojenost právního systému. Domácí násilí se týká všech druhů rodinných vztahů.

Ve své práci jsem se pokusil analyzovat postoj společnosti k tomuto problému, postoj státu a českého práva. Další významné téma je ochrana ohrožených osob a jejich začleňování do běžného života. Dle statistického zjištění má zkušenost s domácím násilím polovina populace. Každý čtvrtý člověk u nás má dle statistik osobní zkušenost s tímto násilím jako násilník nebo oběť. Až 90 % obětí domácího násilí jsou ženy. V 90 % případů jsou svědky, zároveň i oběťmi násilí nezletilé děti. Tyto statistické údaje jsou velmi alarmující a je potřeba se nad tímto vážně zamyslet. Ve vědomí české populace je již vypěstované přesvědčení, že se jedná o společensky nepřijatelné kriminální jednání. V českém právu stále ještě pojem domácí násilí chybí, a proto by další podniknuté kroky měly směřovat touto cestou. Za další potřebný krok považuji, aby domácí násilí bylo zcela českou společností zavrženo. Důležité je zajištění sociální a právní pomoci obětem násilí, zvýšení ochrany nezletilých dětí žijících v násilných domácnostech. Násilníky umíme potrestat, ale co oběti? O ty se společnost musí postarat v občanském i rodinném systému. Situace kolem domácího násilí se ale postupně pomalu zlepšuje založením systému na ochranu před domácím násilím, kde již probíhá spolupráce policie, soudů a intervenčních center. Přínosem pro boj proti násilí bylo přijetí zákona č. 135/2006 Sb., který přinesl změny zákonů v ochraně před domácím násilím. Tyto změny se promítly i do zákona o Policii České republiky, když policisté dostali do rukou oprávnění vykázat násilníka ze společného obydlí. Toto vykázání se rozšířilo i na styk násilné osoby s obětí. Tímto byl učiněn výrazný krok k posílení ochrany ohrožených osob.

I když domácí násilí je složitý a velký problém, je potřeba, aby státní orgány byly první, kdo se tomuto bude plně věnovat, potom jsou na řadě neziskové organizace a společnou cestou budou zákonné úpravy, které budou velmi kvalitní, a které budou velmi intenzivně chránit zdraví a život obětí domácího násilí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Právní předpisy:

1. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
2. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
7. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
8. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů
9. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
10. Zákon č. 135/2006 Sb., o ochraně před domácím násilím, ve znění pozdějších předpisů
11. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Interní akty Policie ČR. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 166

Knižní a časopisecká díla:

1. BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, c2009, ISBN 978-802-5454-220.
2. BURIÁNEK, Jiří a Jiří KOVAŘÍK. *Domácí násilí na mužích a seniorech*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006, ISBN 80-7254-914-6.
3. ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, ISBN 978-802-4720-142.
4. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Rodiče, děti, domácí násilí a traumatické následky. *Právo a rodina*. 9/2007, 9. Ročník.

5. DUFKOVÁ, Ivana a Jiří ZLÁMAL. (2005) : *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí. Pracovní manuál*. Střední policejní škola Ministerstva vnitra, Praha.
6. KUNC, Kamil. *Ekonomické dopady domácího násilí v ČR*. Praha: proFem, c2012, ISBN 978-80-904564-1-9.
7. MUSELÍKOVÁ, Miroslava. *Právo v sociální oblasti*. Brno: Institut mezioborových studií, 2013.
8. MÜHLPACHR, Pavel a Michal VAVŘÍK, M., *Sociální patologie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2010.
9. NEDVĚDOVÁ, Alena. *Sborník textů k problematice domácího násilí*. 1. vyd. Praha: Centrum sociálních služeb Praha, 2010.
10. NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, ISBN 978-807-3573-775.
11. TKÁČ, Juraj. *Adiktologie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2011.
12. VÍZDAL, František. *Základy psychologie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2009.
13. VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, 2004, ISBN 80-239-2106-1.
14. VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2 přeprac. vyd. Praha: ProFem, 2008, ISBN 978-809-0362-673.

Jiné zdroje

[www. bkb.cz](http://www.bkb.cz)

[www. business.center.cz](http://www.business.center.cz)

[www. domaci-nasili.cz](http://www.domaci-nasili.cz)

[www. donalinka.cz](http://www.donalinka.cz)

[www. koordona.cz](http://www.koordona.cz)

[www. rosa.os.cz](http://www.rosa.os.cz)

[www. uplnezneni.cz](http://www.uplnezneni.cz)

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tab. 1: Věková struktura oběti a pachatele domácího násilí

Tab. 2: Vzdělání obětí a pachatelů domácího násilí

Tab. 3: Ekonomický status obětí a pachatelů násilí

Tab. 4: Rodinný stav obětí

Tab. 5: Délka manželství/vztahů obětí

Graf 1: Věk obětí domácího násilí

Graf 2: Věk pachatelů domácího násilí

Graf 3: Vzdělání žen, obětí domácího násilí

Graf 4: Vzdělání mužů, pachatelů domácího násilí

Graf 5: Ekonomický status obětí násilí

Graf 6: Rodinný stav obětí násilí

Graf 7: Délka manželství

Graf 8: Formy domácího násilí na ženách

Graf 9,10: Děti, svědci domácího násilí

SEZNAM PŘÍLOH

